

**АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ
БАҒДАРЛАМАЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

АСТАНА, 2018

**АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ БАҒДАРЛАМАЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУ
ЖӨНІНДЕГІ
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**АСТАНА
2018**

M 54

ISBN 978-601-7177-16-4

Рецензенттер: Скиба М.А., Ахмед-Заки Д.Ж., Ефимова И.Е., Қазақстандық ЖОО Ректорлар кеңесі

Академиялық ұтқырлық бағдарламаларын іске асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар – Астана: ҚР БҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы, 2018. – 49 б.

Әдістемелік ұсынымдар үздік халықаралық білім беру практикалары контексінде академиялық ұтқырлық мәселелерін дамыту мәселелері жөніндегі ақпараттардан тұрады.

Қазақстандық жоғары оқу орындары үшін шетелдік серіктес жоғары оқу орындарымен халықаралық өзара әрекеттестікті орнату, студенттерді сапалы іріктеу, сондай-ақ білім алушылардың академиялық ұтқырлық бағдарламаларын тиімді іске асыру жөніндегі ұсынымдар ұсынылған.

Аталған құрал академиялық және студенттік жұртшылық өкілдеріне, сапа менеджменті саласындағы сарапшыларға, кәсіби қоғамдастықтар өкілдеріне арналған.

© ҚР БҒМ Болон процесі және
академиялық ұтқырлық орталығы 2018

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	Ошибка! Закладка не определена.
1-БӨЛІМ. ӘЛЕМДЕГІ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ: ӘДІСТЕР, ТЕНДЕНЦИЯ	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚТЫҢ ТҮРЛЕРІ	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚТЫҢ ДЕҢГЕЙЛЕРІ	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. БІЛІМ БЕРУ НӘТИЖЕЛЕРІН ТАҢУ	Ошибка! Закладка не определена.
2-БӨЛІМ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚТЫ ІСКЕ АСЫРУ: НЕГІЗГІ ЖЕТІСТІКТЕР	16
2.1 ҰТҚЫРЛЫҚТЫ РЕТТЕМЕЛЕУШІ НОРМАТИВТІК-ҚҰҚЫҚТЫҚ БАЗА	Ошибка! Закладка не определена.
2.2 АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚТЫ ҚОЛДАЙТЫН ЭЛЕМЕНТТЕР.....	20
2.3 БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ ШЫҒЫСЫ...	Ошибка! Закладка не определена.
2.4 БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ КІРІСІ	Ошибка! Закладка не определена.
2.5 ЖОО ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ ЖӘНЕ ПРОФЕССОР-ОҚЫТУШЫ ҚҰРАМЫНЫҢ ҰТҚЫРЛЫҒЫ	Ошибка! Закладка не определена.
3-БӨЛІМ. АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫН ОҢТАЙЛАНДЫРУ ЖӘНЕ АВТОМАТТАНДЫРУ	Ошибка! Закладка не определена.
4-БӨЛІМ. ҚР ЖОО-НЫҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҒЫН ДАМУҒА АРНАЛҒАН ҰСЫНЫМДАР	35
ҚОРЫТЫНДЫ	Ошибка! Закладка не определена.
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ	47

КІРІСПЕ

Қазіргі заманғы еуропалық білім беру жүйесінің негізгі принципі - маманның жеке жетістігіне бағдарлау принципі, адамның кәсіптік өсуін қамтамасыз ету, оның мансаптық сатысындағы жетістіктері мен экономикалық өміршендігі болып табылады. Бұл принципті іске асырудың негізгі шарты - білім беру процесінің икемділігін арттыру және даралау. Аталған принципті іске асырудың шарты жеке және кәсіптік құзыреттілікті қалыптастыруға және өзгерістерге дайын білім мазмұнын дамыту болып табылады. Маңызды факторлар ретінде: академиялық ұтқырлықты дамыту, біліктіліктің бірыңғай жүйесін құру, сапалы мониторинг жүргізу және тұтастай жеке даралауды әзірлеуге және оқу процесінің икемділігін арттыруға бағытталған бірыңғай еуропалық білім беру кеңістігін құру идеясын жүзеге асыру болып табылады.

Мемлекетіміздің қолдауымен Қазақстан еуропалық білім беру кеңістігіне кіргелі, отандық жоғары оқу орындарының студенттері мен оқытушыларының академиялық ұтқырлығы белсенді түрде дами бастады.

Бұл әдістемелік ұсынымдар Қазақстанның жоғары оқу орындарында академиялық ұтқырлық бағдарламасын іске асырудың қолданыстағы тәртібін жетілдіруге бағытталған.

Ұсынымдар төрт бөлімнен тұрады, олардың әрқайсысы академиялық ұтқырлықтың маңызды компоненттерін көрсетеді.

Бірінші бөлімде, білім беру феномені ретінде академиялық ұтқырлықтың түсінігі бейнеленген, әдіснамалар тәсілдері қарастырылған және академиялық ұтқырлықтың негізгі заңдылықтары зерттелген. Әлемнің шет елдерінде оқу нәтижелерін тану мәселесіне ерекше назар аударылған.

Әдістемелік ұсынымдардың екінші бөлімі ұлттық деңгейде академиялық ұтқырлық саласындағы ағымдағы жағдайды зерделеуге бағытталған. Зерттеу барысында академиялық ұтқырлықты іске асыруды регламенттейтін нормативтік-құқықтық базасы, ҚР жоғары оқу орындарының профессор-оқытушылар құрамы мен білім алушылардың шығыс және кіріс академиялық ұтқырлығының іске асырылуы жөніндегі талдауы көрсетілді. Осы бөлімді шетелдік білім беру ұйымдарында алынған біліктілікті танудағы қазақстандық тәжірибе аяқтайды.

Үшінші бөлім ҚР жоғары оқу орындарында академиялық ұтқырлық бағдарламасын іске асыру және құжаттарды қабылдау, іріктеу процестеріне арналған. Қолданыстағы рәсіммен қатар, академиялық ұтқырлық шеңберінде шетелде оқуға немесе зерттеуге арналған жаңа тәртібі, соның ішінде қоғамдық комиссияның бюджеттік қаражаты есебінен талапкерлерді орталықтандырылған іріктеуі көрсетіледі. Қолданыстағы рәсіммен қатар, қоғамдық комиссияның бюджеттік қаражаты есебінен талапкерлерді орталықтандырылған іріктеуден тұратын, академиялық ұтқырлық аясында шетелде оқуға немесе зерттеулер жүргізуге жіберудің жаңа тәртібі көрсетілген.

Қорытынды бөлімде барлық қызығушылық танытқан стейкхолдерларға бағытталған және қазақстандық ЖОО-да академиялық ұтқырлық бағдарламасын іске асыруды одан әрі дамытуға бағытталған бірқатар ұсынымдардан тұрады.

1-БӨЛІМ. ӘЛЕМДЕГІ АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ: ТӘСІЛДЕР, ТЕНДЕНЦИЯЛАР

1.1. АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚТЫҢ ТҮРЛЕРІ

Еуропа Кеңесінің Министрлер комитетінің ұсынысына қосымшада (Страсбург, 1995 жылғы 2 наурыз, R (95) 8) «академиялық ұтқырлық студенттің немесе академиялық персоналдың тұрақты тұратын елінен басқа елде білім алу, білім беру және / немесе зерттеу кезеңін білдіреді» деп белгіленді. Бұл кезеңде шектеулі мерзім болуы тиіс, сонымен қатар белгіленген мерзім аяқталғаннан кейін студент немесе қызметкер өз еліне қайтып оралуы керек».

Академиялық ұтқырлық тұжырымдамасына сәйкес, академиялық ұтқырлық (**Academic mobility**) - белгілі бір академиялық кезеңге (соның ішінде оқу немесе жұмыс тәжірибесі) студенттерді немесе ғылыми қызметкерлерді көшіру, әдетте, семестр немесе оқу жылы, басқа жоғары оқу орнына (ішкі немесе шетелде) оқуды немесе зерттеуді жүргізуге, өздерінің жоғары оқу орнында кредит түрінде игерілген білім беру бағдарламаларының белгіленген тәртіптемесінде міндетті түрде қайта есептеледі. Академиялық ұтқырлықты жүзеге асыру үшін, университеттердің үйлестірілген жұмысын тек оқу бағдарламаларын үйлестіру арқылы ғана емес, сонымен қатар European Credit Transfer System (ECTS) көмегімен бұл бағдарламаларды міндетті түрде есепке алу орындалады.

Шет елдердің тәжірибесін басшылыққа ала және қазақстандық білім беру ерекшелігін ескере отырып, көптеген жоғары оқу орындары қазіргі заманғы еңбек нарығында сұранысқа ие жоғары білікті мамандарды даярлаудың түпкі мақсаты ретінде халықаралық білім беру бағдарламалары мен жобаларын әзірлейді. Кәсіби мамандарды даярлаудың халықаралық нарығын қолдау құралы студенттер мен профессор-оқытушылардың академиялық ұтқырлығын дамыту болып табылады.

Бұл жоғары оқу орындарының студенттері, оқытушылары, әкімшілік-басқарушы қызметкерлері үшін тәжірибе алмасу, «өз» университетінде қолжетімді емес мүмкіндіктерді алу, ұлттық оқшауды жеңу және бірыңғай еуропалық келешекке қол жеткізу мақсатында басқа жоғары оқу орындарына тәжірибе алмасу үшін берілген мүмкіндік болып табылады.

Академиялық ұтқырлық түрлері

Әртүрлі аспектілер тұрғысынан академиялық ұтқырлықтың бірнеше түрі бар. Мысалы, сатылас және деңгейлес академиялық ұтқырлықты қарастыруға болады:

- *Сатылас академиялық ұтқырлық* студенттің шетелдік ЖОО-да толық білім алуын білдіреді, сонымен қатар келесі оқу деңгейінде басқа жоғары оқу орнында білім алуды қамтамасыз етеді;
- *Деңгейлес ұтқырлық* студенттің шетелдік университетте шектеулі мерзімге (семестр, оқу жылы) білім алуға мүмкіндік береді.

Бүгінгі күні студенттердің академиялық ұтқырлығы негізінен мемлекеттің, өз қаражаты немесе олардың ата-аналарының, түрлі демеушілер қаражаты есебінен, сондай-ақ Erasmus +, Erasmus Mundus Partnership және басқа да алмасу бағдарламалары арқылы қамтамасыз етіледі. Қазақстанда сатылас академиялық ұтқырлықты жүзеге асыру дарынды жас қазақстандықтарға әлемнің үздік университеттерінде білім алуға мүмкіндігін беретін Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы арқылы жүзеге асырылады.

Деңгейлес академиялық ұтқырлық бағдарламасын жүзеге асырудың маңызды кезеңі-студенттің өз университетіне оралғаннан кейін шетелдік жоғары оқу орнында алған кредиттерін қайта есептеу болып табылады. 2011 жылы Академиялық ұтқырлық тұжырымдамасы және Оқытудың кредиттік технологиясы бойынша оқыту ережесі ECTS типіндегі қазақстандық кредитін есептеп беру жүйесі болып табылады, ол студенттердің жетістіктерін өлшеудің объективті критерийлерін қамтамасыз етеді. Онда Еуропалық ECTS

кредиттерін Қазақстан Республикасына кредиттеріне қайта есептеу ережелерін қамтиды. Бұл қазақстандық білім беру жүйесін халықаралық білім беру кеңістігіне біріктіру процесін айтарлықтай жеңілдетеді және академиялық ұтқырлықты дамытуға оң әсерін тигізеді.

Мемлекеттік шекараны кесіп өткен студенттің көзқарасы тұрғысынан ұтқырлықты сыртқы және ішкі болып бөлуге болады. Сыртқы немесе халықаралық академиялық ұтқырлық – студенттердің шетелдік жоғары оқу орындарында білім алуы, сондай-ақ шетелдік білім беру мекемелерінде немесе ғылыми мекемелердегі оқытушы-зерттеушілердің жұмысы. Ішкі (ұлттық) академиялық ұтқырлық - студенттерді оқыту, сондай-ақ қазақстандық ЖОО-да ғылыми-зерттеушілік жұмысын өз бетімен ерекшелендіреді.

Академиялық ұтқырлық қатысушыларының қозғалысы жағынан да ажыратылады. *Кіріс (кіру) академиялық ұтқырлығы* жоғары білім сапасының көрсеткіштерінің бірі, оның халықаралық нарықта тартымдылығы болып есептеледі. Жоғары оқу орындары санының артуы және бірқатар еуропалық елдердегі халық санының төмендеуі жағдайында жылжымалы академиялық ұтқырлық ағындарын тартудағы бәсекелестік үнемі өсуде. *Шығыс (кету) академиялық ұтқырлық* халықаралық тәжірибе алуға деген ұмтылысты, сондай-ақ студенттердің кетіп бара жатқан елдегі білім беру жүйесінде елеулі проблемаларын көрсете алады. Көбіне бұл ұтқырлық экономикалық, әлеуметтік және саяси мағынада көбірек гүлденген елдерге көші-қонның құқықтық арнасы ретінде қарастырылады.

Ұтқырлық қандай деңгейде ұйымдастырылғанына қарамастан дербес *академиялық ұтқырлық* (оның қатысушыларын **free-movers** деп атайды) және *институционалды академиялық ұтқырлық* (қатысушылардың тиісінше - *programme students*) болып бөледі. Институционалды ұтқырлық халықаралық ұйымдардың, мемлекеттің кіру немесе шығу ұйымдарының көмегімен жүзеге асырылуы мүмкін.

Соңғы онжылдықта қашықтықтан білім беру түрлерінің жылдам дамуы ұтқырлықты *физикалық және виртуалды* деп бөлуге алып келді. Виртуалды ұтқырлық оқу орнында өз елінен тысқары жерде шетелге қоныс аудармай білім алуды немесе білім беруді білдіреді. Виртуалды ұтқырлық, әдетте, физикалық құбылыстың орнына көмекші нысан ретінде қарастырылады.

Қызметкерлердің ұтқырлығы Қызметкерлердің жоғары сапалы ұтқырлығын зерттеуге, білім беруге және білім алуға, сондай-ақ басқару және әкімшіліктендіруді жетілдіруге ықпал етеді

Бұл тұрғыда «университет қызметкерлері» терминін анықтау болып табылады, ол жоғары білім беру жүйесіндегі барлық қызметкерлер тобын - академиялық, сондай-ақ әкімшілік және техникалық қызметкерлерді қамтиды.

ЖБЕК елдерінің кемінде 50% -ында ұлттық ұтқырлық міндеттері белгіленген. Ережеге сәйкес, басқа санаттарға қарағанда, академиялық персоналдың ұтқырлығына көбірек көңіл аударылады. Осыған байланысты, шетелдік профессорларды тарту, яғни, кіріс ұтқырлығы отандық оқытушыларға арналған саяхат жасаудан ұйымдастыруға қарағанда, яғни шығыс ұтқырлығы әлдеқайда жоғары дамиды.

Кейбір елдерде осы саладағы саясат өте абстрактілі, ал Чехияда, мысалы, Білім министрлігінің Стратегиялық даму жоспарында қызметкерлердің ұтқырлығын қолдау және халықаралық сарапшылардың жұмысына жағдай жасау үшін арнайы бағдарламалар ұсынады.

Литва 2020 жылға қарай академиялық персоналдың ұтқырлығын сандық мақсаттар ретінде қойды, университеттің 10% оқытушылары ERASMUS-тың ұтқырлық бағдарламаларына қатысуы керек. Герман академиялық алмасу қызметі (DAAD) мұғалімдерге, зерттеушілерге және докторанттарға тең жағдайда гранттық бағдарламаларды ұсынады.

ЖБЕК елдерінің ішінде тек Бельгия мен Финляндияда әкімшілік және техникалық қызметкерлер үшін ұлттық ұтқырлық бағдарламасы бар. Болон процесінде қызметкерлердің ұтқырлығына негізгі кедергілер көбінесе шектеулі қаржыландыру, әкімшілік кедергілер, тілдік қиындықтар және қызметкерлер арасында мотивацияның жоқтығы, сондай-ақ

ұтқырлық кезеңдерін, иммиграциялық тыйымдарды және әлеуметтік қолдаудың жетіспеушілігін мойындайтын проблемалар бар.

Педагогикалық мамандықтар студенттерінің ұтқырлығы. Педагогикалық мамандықтар студенттердің ұтқырлығы өте маңызды және көптеген елдердің саяси басымдығы болып табылады. Болашақта осы студенттер жаңа ұрпаққа білім береді және өз жұмысында пайдалы халықаралық тәжірибені пайдаланады.

ЖБЕК шеңберінде осы бағытта жоғары оқу орындарының қызметін ынталандыру қажет. Ұтқырлық жөніндегі жұмыс тобы мемлекеттерді ұтқырлық терезелерімен оқу жоспарларын дамытуға, шет елдерде оқу мерзімін тегіс және әділ мойындауды қамтамасыз ететін бірлескен білім беру бағдарламалары, сондай-ақ болашақ мұғалімдердің ұтқырлығына кедергілерді жоюға белсене қатысуға шақырады.

Әдетте, ЖБЕК елдерінде таңдаған мамандығына қарамастан студенттер үшін ұтқырлық жолында кедергілер анықталды. Бүгінгі күні қаржыландыру шектеулері, тілдік мәселелер, жеткілікті ақпарат пен ынталандыру тетіктерінің болмауы, оқу кезеңдерін тану мәселесі, иммиграциялық тыйымдар негізгі проблемалар болып табылады.

ECTS және біліктілік шеңберлері, сондай-ақ студенттің және жіберуші университеттің арасындағы ұтқырлық шарттарына алдын-ала қол қою сияқты Болон құралдары ЖБЕК-тегі ұтқырлыққа кедергі келтіретін кедергілермен күресуге арналған.

Студенттер мен ЖОО-дар профессор-оқытушылар құрамының ұтқырлығы үшін негізгі кедергі қаржыландыруды шектеу болып табылады. Бұл мәселені ЖБЕК шеңберінде қаржылай қолдаудың мүмкіндіктері арқылы шешу ұсынылады.

Қаржылық қолдау алу - ұтқырлықтың маңызды шарты болып табылады. Ұлттық қолдау жүйесі барлық студенттерге жоғары білім алуға тең қол жеткізуді қамтамасыз ететінін есте ұстаған абзал. Қаржылай қолдау студенттердің барлық санаттарының ұтқырлық бағдарламаларына қатыса алатынын қамтамасыз етуі керек.

Осыған байланысты, Болон процесінің мемлекеттері ЖБЕК елдеріндегі студенттерге қаржылай көмек көрсету мүмкіндігін талқылайды, сондықтан бір мемлекетте алған гранттар немесе стипендия басқа мемлекеттердегі ұтқырлық бағдарламаларында пайдаланылуы мүмкін. Сонымен бірге жоғары оқу орындары студенттерге қаржылай қолдаудың жарамдылығы туралы тиісті ақпарат беруі керек.

Қаржылық қолдау гранттар мен кредиттер/қарыздар түрінде беріледі. Студенттер үшін гранттар өтеусіз мемлекеттік көмек болып табылады, кредиттер өтелуі қажет. Қаржылық қамтамасыз ету қажеттілігіне қарай немесе мемлекеттегі әрбір студентке ұсынылуы мүмкін.

Қаржылық қолдау білім алуға, тұруға және медициналық сақтандыруға жұмсалған шығыстарды қамтуы мүмкін. Бұдан басқа, жол ақысы, тілдік курстар, шетелде медициналық сақтандыруға қосымша шығындар бар.

ЖБЕК мемлекеттеріне мүмкіндіктері шектеулі адамдар, иммигранттарды, ересек студенттерді және аз қамтылған отбасылардан шыққан студенттерді қоса алғанда, жеткіліксіз танылған студенттер топтарына арналған ұтқырлық бағдарламаларына қатысу үшін кедергілерді зерттеу ұсынылады.

ЖОО-ға ЖБЕК-тің ұтқырлығын және тартымдылығын арттыру үшін оқу бағдарламалары туралы ақпаратты жақсартуға шақырады. ЖБЕК және Ұлттық жоғары білім жүйелерін сипаттайтын жалпы деректер базасының құрылымы қажет. Мұндай ақпарат ЖОО-ға білім беру қызметтерінің ашықтығын арттыруға көмектесуі тиіс.

ЖБЕК мемлекеттерінде ұлттық деректер базасына негізделген оқу бағдарламалары туралы ақпарат беру үшін құрылымдарды үйлестіру қажет.

Ұлттық онлайн-дереккорда ЖБЕК, аккредиттелген университеттер мен халықаралық серіктес университеттерде оқуға арналған ақпарат, қабылдау циклдары мен әрбір цикл бойынша талаптар болуы тиіс.

Бірыңғай дереккордың құрылымы шетелдік білім алушыны шетелдік білім беру жүйесіне қабылдау және тіркеу, білім алу және білім беру процесі, білім алу және жұмысқа орналасу туралы ақпаратқа дейінгі алғашқы байланыстарынан бастап қолдау көрсетуі керек.

Жеке-дара студенттердің ЖБЕК-тен тыс кіретін ұтқырлығына тоқталу керек. ЖБЕК мемлекеттеріне ЖБЕК-тен тыс бұрынғы біліктілігін алған студенттердің санын көбейту ұсынылады.

Болон процесінің тартымдылығын жоғарылату контекстінде ЖБЕК тарапынан студенттердің кіріс ұтқырлығы талқыланады.

Жоғары білім беру жүйелері мен мәдениет жағдайларының әр түрлілігіне байланысты осы саладағы келісілген іс-әрекеттер мәселелі болып табылады. Мемлекеттер кіріс студенттердің ұтқырлығы бойынша ұлттық мақсаттарды қоюды және интернационалдыру стратегиясы аясында осы мақсаттарға қол жеткізу үшін іс-шаралар анықтауды ұсынады.

Сонымен қатар, Eurostat және деректерді жинау жөніндегі Ұлттық агенттіктер тұрақты және жылдық негізде дәрежелер мен кредиттердің ұтқырлығы туралы тиісті деректерді жинауы тиіс.

Осылайша, студенттің ұтқырлығын дамытуда салыстырмалы нәтижеге қол жеткізгеннен кейін, ЖБЕК мемлекеттері қазіргі заманның шындықтарын есепке ала отырып, өздерінің қызмет салаларын одан әрі кеңейтуге мүдделі, тек қана студенттердің ғана емес, сонымен қатар университет қызметкерлерінің біліктілігін және дағдыларын дамыту қажет болған кезде, профессор-оқытушылар құрамын оқыту стратегиялық маңызға ие, және жоғары білімге қолжетімділік барлық адамдарға берілуі керек. Ұтқырлық - шет тіл, мәдениетаралық түсіністік және басқа дағдылар сияқты құзыреттілікке ие болу құралы ретінде барлық бағдарламаларға біріктірілуі керек.

Сонымен қатар, ұтқырлық сапасын қамтамасыз ету мәселесі, әрине, ЖБЕК-тің басты тіректерінің бірі болып табылады.

Академиялық ұтқырлық сапасы, ең алдымен, шетелдік жоғары оқу орындарында студенттерге сапалы білім беруді қамтамасыз ету тұрғысынан жиынтық мақсаттарға жету арқылы қамтамасыз етіледі. Бұл мақсаттарға мыналар жатады:

- оқу (студенттің толық курсын өту және аяқтау, диссертациялық зерттеуді орындау);
- *мәдениетаралық* (бейіні бойынша мамандарды кәсіби даярлаудағы шетелдік тәжірибені зерделеу, мәдениетаралық құзыреттілікті алу);
- *лингвистикалық*;
- *кәсіби* (біліктер мен дағдыларды игеру, олармен жұмыс істеу және кәсіби ортада пайдалану).

Ұтқырлық сапасын жоғарылату мақсатында ЖОО-лар студенттерге ұтқырлық бағдарламаларының өтуінен бұрын, уақытында және кейін қолдауға шақырылады.

Белякин А.М. Академиялық ұтқырлық және шетелдік студенттерді оқыту сапасы //Қазан педагогикалық журналы, 2-2017, с. 116-122.

1.2. АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ ДЕҢГЕЙЛЕРІ

Жаһандық деңгей

Жаһандық деңгейде жоғары білім беру саласындағы саясаты Білім, ғылым және мәдениет мәселелері бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымы (ЮНЕСКО) мамандандырылған мекемесі жүзеге асырады.

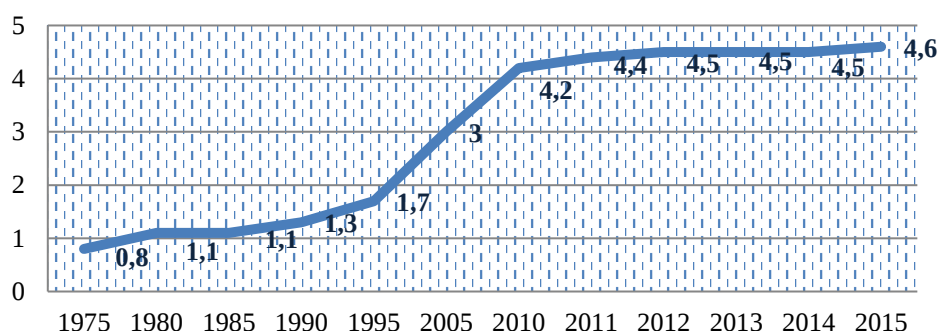
ЮНЕСКО-ның он жыл сайын өткізетін Бүкіләлемдік конференциясы және әлемдегі жоғары білімнің даму стратегиясының ағымдағы онжылдығын ғана қоймай, сондай-ақ бүкіл заманауи қоғамды анықтайды.

Академиялық ұтқырлық конференциялар шеңберінде халықаралық деңгейде және жоғары білім сапасын қамтамасыз етудің алғышарттары, сондай-ақ білімді тарату және білім беру құралдары ретінде белсенді түрде талқыланады³.

2009 жылдың шілде айында Парижде өткен «Жоғары білім берудің жаңа динамикасы және қоғамды өзгерту мен дамытуға арналған ғылыми зерттеулер» тақырыбындағы соңғы Дүниежүзілік конференциясы өтті.

Бірлескен жұмыстың негізгі нәтижесі «теңдестірілген академиялық ұтқырлықты дамыту шын мәнінде көпжақты және көп мәдениетті ынтымақтастықты қамтамасыз ететінін» атап өткен, Бірлескен коммуникеге қатысушылар болып табылады.⁴

ЭЫДҰ «Education at a Glance 2017»⁵ баяндамасына сәйкес, соңғы төрт онжылдықта әлемдегі жоғары білім беру бағдарламалары бойынша оқыған шетел студенттерінің саны 1970 жылдардың соңында 0,8 миллионнан 4,6 миллион адамға дейін өсті. 45 жылдан кейін (1-сурет).

1-сурет. 1975-2015 жылдар аралығында бүкіл әлем бойынша жоғары білім берудегі шетелдік білімнің динамикасы. Әлемдегі жоғары оқу орындарына түсетін халықаралық студенттердің жалпы саны (миллион адам)

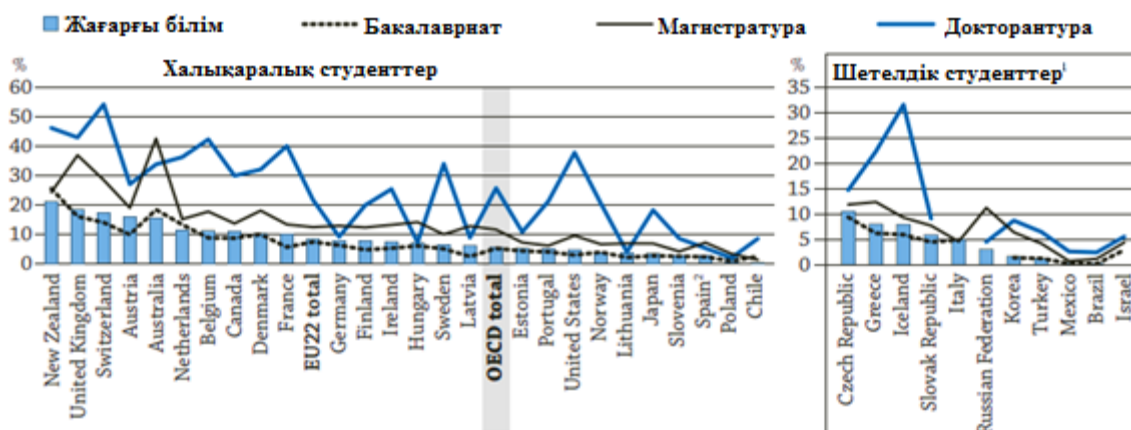
ЮНЕСКО -ның «Жаһандық жоғары білім беру саласындағы үдерістер» атты баяндамасында Болон процесі өңірлік деңгейде білім беруді интернационаландырудың сәтті үлгісі ретінде сипатталады⁶.

Жалпы алғанда, халықаралық студенттер шетелдік студенттердің кіші тобын құрайды. Шетелдік студенттер туралы мәліметтер халықаралық студенттер туралы деректермен салыстырылмайды және осыған сәйкес жеке түрде ұсынылады. Барлық жоғары білім туралы мәліметтер докторанттарға жатпайды.⁷

¹ World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century: vision and action, 9 October 1998 [URL: http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm]

¹ 2009 World Conference on Higher Education: the New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development; communiqué, 8 July 2009 [URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183277e.pdf>]

¹ Education at a Glance 2017 OECD INDICATORS [URL: https://www.hm.ee/sites/default/files/eag2017_eng.pdf]

2-сурет. ISCED деңгейлері бойынша жоғары білім берудегі академиялық ұтқырлық, (2015) Халықаралық немесе шетелдік студенттердің жалпы саны % жоғары оқу орындарының студенттері %

ЮНЕСКО Болон процесінің (BFUG) Бақылау тобының консультативтік мүшесі болып табылады және қойылған мақсаттардың орындалуының мониторингін іске асыру бойынша жауапты болып келеді. Білім беру саласындағы жаһандық ұйым ЖБЕК және әлемнің басқа өңірлеріне қатысатын елдердің жоғары білім беру жүйелерінің үздіксіз өзара іс-қимылын қамтамасыз етеді.

Сол себепті, ЮНЕСКО жүзеге асыратын академиялық ұтқырлықты үйлестіру, осы саладағы теңдестірілген саясатты әзірлеуге және Онлайн деректер картасының шеңберінде елдердің ұтқырлық деңгейіндегі жетістіктерін көрсетуді мақсат етеді. Сонымен бірге ұйым ұтқырлық сапасының айқын индикаторлары мен көрсеткіштерін белгілемейді, бірақ тек мемлекеттерді жаһандық деңгейде білім мен тәжірибемен бірлесіп алмасуға қатысуға ынталандырады.

Аймақтық деңгей

Аймақтық деңгейде Қазақстан Республикасы мүше мемлекет ретінде бірлестіктер шеңберінде академиялық ұтқырлық саласындағы процестерін ұстану маңызды. Болон процесінің және ASEM форумының қызметі ерекше қызығушылық тудырады.

Болон процесі

Әлемнің 48 мемлекеті, оның ішінде Қазақстан Республикасы, басқа аймақтарда осындай ұқсас бастамаларды дамыту үшін маңызды үлгі болып табылатын бірыңғай Жоғары білім берудің еуропалық кеңістігін құруға ықпал етеді.

Студенттер мен қызметкерлердің академиялық ұтқырлығы міндетті Болон параметрлерінің бірі болып табылады және Болон процесінің (BFUG) Бақылау топ қызметінің шеңберінде талқыланады.

2009 жылы ЖБЕК елдерінің Білім министрлері студенттердің шығыс ұтқырлығы үшін бірыңғай нысаналы индикаторларды анықталды: «2020 жылға қарай ЖБЕК түлектерінің кемінде 20% шетелде оқу немесе зерттеу жұмыстарын аяқтауы керек»⁸.

¹ 2009 World Conference on Higher Education: the New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development; communiqué, 8 July 2009 [URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183277e.pdf>]

¹ ОЭСР Баяндама (2017) [URL: <http://dx.doi.org/10.1787/888933558382>]

Алайда, әрбір мемлекетте ұтқырлықты дамыту үшін өз көрсеткіштері мен тиісті шарттарының бар екеніне көз жеткізу үшін 2012 жылы ЖБЕК ұтқырлығы стратегиясы қабылданды, онда «әрбір елдің нақты мақсаттары мен өлшенетін міндеттерімен бірге ұтқырлықтың жеке саясатын әзірлеуге және енгізуге құқығы бар»⁹ деп атап көрсетілген.

Болон процесінің ұсынымдарын ескере отырып, мемлекеттердің өздері шығыс ұтқырлығының ұлттық көрсеткішін белгілейді.

Мысалы, Австрия мен Германия 2020 жылға қарай түлектердің 50%, Бельгияда - 33% ұтқырлық бағдарламаларын өткізу міндетін қойды. Люксембург 100% бакалавриат студенттерін, және Эстония - 100% докторант студенттерін¹⁰ шетелде оқытуды жоспарлап отыр.

Қазақстан, өз кезегінде, академиялық ұтқырлық бойынша ұлттық стратегияда келесі нысаналы индикаторды көрсетеді: «2020 жылға қарай қазақстандық студенттердің жалпы санынан 20% білім алушылар ұтқырлы болады, бұл ЖБЕК -тің теңдестірілген ұтқырлығына әкеледі»¹¹.

1.3. БІЛІМ БЕРУ НӘТИЖЕЛЕРІН ТАНУ

Қазіргі заманғы әлемдік білім беру кеңістігінде біліктілікті және білім беру құжаттарын тану академиялық ұтқырлықты дамытудың негізгі құралдарының бірі болып табылады.

Әрбір мемлекеттегі оқу нәтижелерін тану рәсімі дербес болып табылады және мемлекеттердің білім беру жүйесіне, оның ішінде академиялық ұтқырлықты іске асыру тетіктеріне байланысты өзгереді.

Шетелде оқу нәтижелерін тану ерекшеліктерін барынша жан-жақты зерделеу үшін төмендегі мемлекеттердің мысалына шолу жасалды.

- **Америка Құрама Штаттары**

Құрама Штаттары орталықсыздандырылған білім беру жүйесі бар федералды республика болып табылады. Дәреже, диплом және кредитті тану федералды үкіметпен реттелмейді. Кәсіби лицензиялау жағдайларын қоспағанда, тануды әдетте мемлекеттік немесе жергілікті билік мүшелері жасамайды. Оның орнына, федералды үкімет пен басқа да билік органдары институционалдық деңгейде және жеке секторда табысталған құзыретті органдар орындайтын шетелдік академиялық және кәсіптік құзыреттіліктерді бағалауды таниды және болжайды¹².

Білім туралы құжаттарды растау процесі «нострификация» деп аталады.

АҚШ-тың білім беру жүйесіндегі және еңбек нарығындағы халықаралық келісімдер мен практикалар тану мәселелеріндегі үш құзыретті органның бар екенін таниды:

- Құрама Штаттарда оқуға ұмтылатын және шетелде кредит немесе біліктілік беретін студенттерге арналған *жоғары оқу орны*;
- Шетелде дәреже мен басқа біліктілік алған жұмыс іздеушілер үшін *жалдану жөніндегі жұмыс беруші*;
- Құрама Штаттардың юрисдикциясында реттелетін кәсіптермен айналысқысы келетін және шетелде алған дипломдар мен басқа да біліктіліктерді білдіретін адамдарға арналған *құжаттардың сенімділігін тексеру жөніндегі мемлекеттік қызмет*.

Өз кезегінде, осы құзыретті органдардың көпшілігі Құжаттардың сенімділігін тексеру жөніндегі қызметтер дайындаған сарапшылардың ұсынымдарына байланысты. Құжаттарды растау қызметтері американдық басқа біліктіліктерді талдауды әзірлейтін және белгілі бір біліктіліктің АҚШ білім беру жүйесіндегі, еңбек нарығында немесе мамандықтарында ұқсас біліктілікпен немесе біліктілік жиынымен салыстырғаны туралы ұсыныстар жасайтын тәуелсіз ұйымдар болып табылады. Есептік деректерді бағалау талдаудың күрделілігіне және қолжетімді құжаттардың мөлшеріне байланысты өзгереді және әдетте жеке тұлға немесе кейде жұмыс беруші тарапынан төленеді.

¹ Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009 [URL: http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique%C3%A9_April_2009.pdf]

¹ Mobility strategy 2020 for the European Higher Education Area (EHEA) [URL: [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/2012%20EHEA%20Mobility%20Strategy.pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/2012%20EHEA%20Mobility%20Strategy.pdf)]

¹ The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report [URL: http://bologna-yerevan2015.ehea.info/files/2015%20Implementation%20report_20.05.2015.pdf]

¹ Қазақстан Республикасында академиялық ұтқырлығының 2012-2020 жылдарға арналған стратегиясы [URL: <http://naric-kazakhstan.kz/ru/akademicheskaya-mobilnost/strategiya-mobilnosti-do-2020-goda>]

¹ U.S. Department of Education, Recognition of Foreign Qualifications [URL: <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlite-visitus-forrecog.html>]

Америка Құрама Штаттарында білім туралы құжаттарды нострификациялау рәсімінің ерекшеліктері:

- Құжаттардың сенімділігін тексеру жөніндегі қызметтерді федералды немесе мемлекеттік реттеу жоқ. АҚШ-тың Білім министрлігі құжаттардың сенімділігін тексеру жөнінде қандайда бір белгілі қызмет түрлерін ұсынбайды немесе қолдамайды.
- бағалау құзыреттілігі ақылы болып келеді. Құны істің күрделілігіне және ұсынылған құжаттардың көлеміне байланысты өзгереді.
- бағалау әрбір нақты жағдайда дербес негізде жүргізіледі және әртүрлі факторларды ескереді. Құжаттардың сенімділігін тексеру жөніндегі қызметтер мен түрлі мекемелер олардың өз өлшемдеріне сәйкес әртүрлі бағалауы мүмкін.

АҚШ-та дипломды нострификациялау туралы сертификат ағылшын тілінде шығарылады, бірегей сәйкестендіру нөмірі бар, көшіруге жатпайды («VOID» сөзі бүкіл бетінде көрсетіледі) және глобус түрінде су таңбалары бар. Бұнда қай жылы, қандай университетті бітіргені және сіздің қандай дәрежеде білім алғандығыңыз жөніндегі ақпаратты қамтиды. Дәреже беру бойынша шешім ұсынылған құжаттардың сенімділігін тексеру және талдаудан кейін сараптама комитеті тарапынан қабылданады. Шешімге әсер ететін факторлар бағдарлама субъектілеріне және мамандықтағы академиялық сағаттардың санына, кандидаттар мен ғылым докторларына - жарияланымдар тізіміне, диссертациялық жұмыс тақырыбына және қорғаныс орнын қамтиды.

Көптеген ЖОО-лар мен кейбір американдық жұмыс берушілер Білім министрлігінен дипломның түпнұсқалығын растайтын апостильді¹³ талап етеді.

Қытай

Қытайда біліктілік пен дәреже - бұл біліктілікті растайтын құжаттардың жеке екі түрі. Олар жеке құжаттар ретінде ұсынылады – Біліктілігі туралы сертификаты және тиісінше Дәреже сертификаты.

Біліктілік туралы сертификаттау жүйесі 1950 жылы, ал дәрежені сертификаттау жүйесі 1981 жылы басталды. Студенттер әдетте бакалавриат, магистратура немесе докторантураны сәтті аяқтағаннан кейін біліктілік пен дәрежені алады.

ҚХР-да дәреже біліктілік деңгейіне тең емес, өйткені дәреже нақты оқу тәжірибесін көрсету міндетті емес құрметті атақ ретінде берілуі мүмкін. Бұдан басқа, қысқа мерзімді оқу бағдарламалары бар, олар біліктілікті беру құқығына ие емес дәреже ұсына алады. Біліктілігі жоқ дәреже беретін жағдайлар бакалавриат деңгейінде емес, магистратура деңгейінде ғана кездеседі.

Біліктіліктің иесі әрдайым ғылыми дәрежеге ие болмаса да, біліктілік Қытайда дәрежеден гөрі маңызды және кеңінен қолданылады. Қытайда біліктілік аспирантураға түсу емтихандарында, ұлттық сот емтихандарында және мемлекеттік қызметші лауазымына өту емтихандарында тексерілуі тиіс. Біліктілік барынша ел ішінде жоғары бағаланады, ал дәреже әртүрлі білім беру жүйелерінің болуына және түсінушіліктің жеткіліксіздігіне байланысты шетелдерде бағаланады. Статистикалық мәліметтер бойынша 2012 жылы шамамен 10,96 млн студент біліктілік, ал оның үштен бір бөлігі дәреже алды.

Қытай жоғары білім беру ақпараты және студенттік мансап орталығы (CHESICC) – біліктілікті тексеру қызметін ұсынатын Қытай Білім министрлігіне уәкілетті жалғыз ұйым болып табылады. Оның деректер базасында қосымшалар, колледжге түсу емтихандары бойынша ұлттық емтихандар, тіркеу жазбалары, біліктілік деректері және жұмыспен қамту туралы 720 миллионға жуық жазбалар бар. Бұл қызмет жұмысқа орналасу, сертификаттауға, студенттік кредиттерге, кредиттік карталарға арналған қосымшаларға, жұмысқа арналған қосымшаларға, шетелдік зерттеулерге және ғылыми алмасулар үшін қытайлық қызмет көрсету орталығында қолданылады.

¹³Апостиль - бұл халықаралық стандартталған құжатты тану.

CHESICC ақпараттық қызметі Қытайдағы білім берудің беделін айтарлықтай жақсартты. 2012 жылы 70 миллионнан астам деректер тексерілді және тексеру туралы 3 миллионға жуық онлайн есеп берілді. 2012 жылы тексеру туралы онлайн-есептерге сұраныс 50% -ға өсті, ал қағаздарды тексеру туралы есептерге деген сұраныс тұрақты болды. Соңғы 10 жыл ішінде жалған немесе танылмаған біліктіліктер күрт төмендеді. Онлайн-

түпнұсқаландыру қызметі студенттер ұсынған біліктілігі туралы сертификатқа немесе сәйкестендірілген ақпаратқа негізделген.

Онлайн-тексеруді негізге ала отырып, студенттер біліктілігі туралы есептері мен студенттік жазбаларын онлайн-тексеруге өтінім берген кезде, оларда үнсіз келісім бойынша бір жыл әрекет ету мерзімінің болуына байланысты қолданушылар қызметті еркін пайдалануға болады. Есептің бірнеше нұсқасы бар: баспа, PDF және электрондық пошта, және ол ағылшын тілінде қолжетімді. Бұдан басқа, тексеру туралы есепте штрих-кодты түйіндемеге енгізуге болады.

- **Канада**

Канадада шетелдік білім туралы құжаттарды тану рәсімін Халықаралық дипломдар бойынша Канадалық ақпараттық орталық (The Canadian Information Centre for International Credentials)¹⁵ жүзеге асырады. Канададан тыс жерлерде алынған біліктілікті растайтын құжаттарды бағалау рәсімі бірнеше кезеңнен тұрады:

1. құжаттарды жинау сыртқы рәсімге құжаттар пакетін дайындау өтініш берушіні жетіспейтін құжаттар мен / немесе балама рәсімдер туралы хабардар ету барлық қажетті құжаттар алынғанын және бағалау рәсімінің басталғанын растау	2. мәртебені растау құзыретті органды анықтау біліктілік беретін жоғары оқу орнының мәртебесін анықтау дипломның атауын және тиісті бағдарламаның мәртебесін анықтау прецеденттерді және басқа да ресурстарды пайдалану	3. түпнұсқалығын растау өтініш берушінің жеке басын және білім беру хронологиясын зерделеу құжаттар шығарылған және алынған контексті қарау құжаттың физикалық және электрондық ерекшеліктерін зерделеу құжаттың мазмұнын зерделеу прецеденттерді және басқа да ресурстарды пайдалану
4. академиялық дипломдарды салыстыру 13 аймақтағы және Канаданың аумағында білім беру жүйесін зерделеу өтініш берушінің еліндегі білім беру жүйесін зерделеу академиялық дипломдардың әртүрлі аспектілерін зерделеу Канадада шығарылған ұқсас академиялық дипломдарды салыстыру айтарлықтай айырмашылықтарды анықтау	5. бағалау нәтижелері туралы шешім бағалаудың нәтижесі туралы шешім қабылдау бағалаудың нәтижелері туралы шешімді құжаттау	6. өтініш берушіні бағалау нәтижелері туралы хабардар ету өтініш берушіні бағалау нәтижелері туралы хабардар ету танудың баламалы тәсілдерін ұсыну (қажет болған жағдайда) өтініш берушінің файлын жабу

¹ CHESICC (China Credential Verification) [URL: <http://www.chsi.com.cn/en/news/201307/20130724/445155320.html>]

¹ The Canadian Information Centre for International Credentials [URL: <https://www.cicic.ca/>]

- **Азия-тынық мұхит өңірі**

Бұл аймақтағы негізгі құжат 2018 жылғы 1 ақпанда күшіне енген Азия-Тынық мұхиты аймағындағы жоғары білім сапасын тану жөніндегі БҰҰ Аймақтық конвенциясы болып табылады¹⁶.

Бұл конвенция жоғары білімнің біліктілігін танудың негізгі қағидаттарын, соның ішінде аймақтағы студенттердің, ғалымдардың және мамандардың трансшекаралық

ұтқырлығын төмендету мақсатында хабардарлықты және жариялылықты арттыруды белгілейді.

Бұл біліктілік режимінде «елеулі айырмашылықтар» болмаған, білім берудің дәстүрлі емес түрлерінен біліктілікті дұрыс бағалай алмайтын, білім беру жүйесі туралы ақпарат беру үшін жауапкершілікті қамтамасыз ететін тараптарға және сапаны қамтамасыз ету сызбаларын ұсынуға және тану ережелерін белгілеуге жағдай жасайтын, босқындардың біліктілігі.

Бұл құқықтық құрал АТМ аймағындағы ресми және бейресми білім беруде трансшекаралық ұтқырлық пен танудың әділ және транспарентті болуының негізі болып табылады.

Аймақтың жоғары білімінде соңғы 25 жылда жоғары білім беру саласында көптеген жаһандық өзгерістер орын алды, мысалы, кең ауқымды жоғары білім беру, жоғары білімді жекеменшік жеткізушілердің өсуі, трансшекаралық жоғары білім, АКТ және ашық және қашықтықтан оқыту арқылы берілген біліктілік.

Конвенция «негіздемені растауға және жоғары білім берудің біліктілігін растауды, соның ішінде мүше мемлекеттер арасында құжаттар алмасуға және жоғары білімнің біліктілігін тануды жеңілдету үшін білім беру бөлімдері мен кредиттеріне арналған құралдарды кодтайтын аймақтық деректер базасына қолжетімділікке негіз болады деп есептеледі. Әсіресе конвенциядағы АТМ аймағының барлық елдері негізгі принциптермен келісетіні маңызды және конвенция дипломдарды бағалау кезіндегі әділдік пен ашықтықты қамтамасыз ететініне сенім білдіреді.

Конвенцияға сәйкес жоғары білім бойынша Ұлттық ақпараттар орталықтарының Азия-Тынық мұхиты желісі құрылатыны жоспарлануда.

Конвенцияны қайта қарау шараларына байланысты өткізілген сауалдардың деректеріне сәйкес Азия-Тынық мұхиты аймағындағы мемлекеттердің тек үштен бірінде ғана біліктілік бойынша ұлттық ақпараттық орталықтар бар. Министрліктердегі кейбір ақпараттар тек жергілікті тілде болып келеді. Желі аймақтық деңгейде ағылшын тілінде ақпарат алмасуға ықпал етеді. Біліктілікті тану жөніндегі құзыретті органдар құрылғаннан кейін ғана, талаптарға толық сәйкес және дұрыс ақпаратқа ие болған кейін олар барлық аймақтар бойынша бір-бірімен байланыс жасайды.

Олар екі жылда бір рет кездесуді және соңғы ақпараттармен бөлісуді жоспарлауда. Бұл танылмаған және жалған біліктілікті қолдануға шектеу қоюға мүмкіндік береді.

ЮНЕСКО мен Оңтүстік Корея 2018 жылдың соңында конвенция аясында бірінші отырысын өткізеді. Бұл мүше-мемлекеттерге кіретін және шығатын шетел студенттерінің саны тұрғысынан ең қарқынды және жылдам дамып келе жатқан өңірдің болашағын жоспарлауға мүмкіндік береді.

Бұдан басқа, ЮНЕСКО 2019 жылдың қараша айында ЮНЕСКО-ның Бас конференциясында ресми түрде қабылданатын жоғары білімнің біліктілігін тану туралы жаңа жаһандық конвенцияны әзірлейді.

Ресей Федерациясы

Шетелдік жоғары оқу орындарында жоғары білім алған және шетелдік білім туралы құжаты бар студенттер, Ресей Федерациясында одан әрі пайдалану мақсатында шетелдік дипломын тану (нострификация) рәсімінен өтуі тиіс.

Ресейде білім туралы шетелдік дипломдарды нострификациялау екі түрге бөлінеді: академиялық және кәсіби тану.

Академиялық тану шетелдік білім туралы дипломның иегерлеріне Ресей Федерациясының білім беру мекемелерінде тиісті деңгейде білімін жалғастыруға мүмкіндік береді.

Кәсіби тану шетелдік білім туралы диплом иегеріне Ресей Федерациясының аумағында кәсіби қызметті жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Медициналық және фармацевтикалық мамандықтар бойынша білім туралы шетелдік құжаттары бар тұлғаларға қатысы жоқ. Медициналық және фармацевтикалық мамандықтар бойынша шетелдік диплом иегерлері үшін кәсіби қызметке рұқсатты Росздравнадзор жүзеге асырады.¹⁷

Шет мемлекетте алған білім және (немесе) біліктілігін Ресей Федерациясында тану «Ресей Федерациясындағы білім туралы» 2012 жылғы 29 желтоқсандағы № 273-ФЗ Федералдық Заңының 107-бабының негізінде жүзеге асырылады.¹⁸

Ресей Федерациясының аумағында мемлекеттік үлгідегі білім туралы, ғылыми дәрежелер мен ғылыми атақтарға қатысты шетелдік құжаттарды тану төмендегілер негізінде жүзеге асырылады:

- Лиссабон конвенциясы 1997 ж.;
- «Білім туралы» Ресей Федерациясының Заңы (28-бап);
- «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі кәсіптік білім туралы» Федералдық заң (5-бап және 23-бап);
- «Білім туралы шет мемлекеттердің құжаттарының баламалылығын «Ресей Федерациясында тану және белгілеу тәртібі туралы» Білім және ғылым министрлігінің 2009 жылғы 14 сәуірдегі № 128 бұйрығы;
- басқа да нормативтік құқықтық актілер.

Білім туралы құжаттардың және ғылыми дәреженің баламалылығын тану және белгілеу туралы шешімді Білім және ғылым саласындағы қадағалау жөніндегі федералдық қызмет қабылдайды.¹⁹

Қазақстан

ЖБЕК аясында шетелдік біліктілікті тану мәселелері 1997 жылы Еуропа Кеңесі мен ЮНЕСКО әзірлеген еуропа аймағындағы жоғары білімге қатысты біліктілікті тану туралы Лиссабон Конвенциясы арқылы реттеледі.

Конвенция жоғары білім беру жүйесінің шеңберінде біліктілікті танудың келісілген және тұтас құрылымын құруды қарастырады және біліктілік құжаттарын тануды реттеу үшін құқықтық базаны қалыптастыруға бағытталған.

Бұл құжат бір мемлекетте берілген біліктілік иелері, одан әрі білім алу немесе жұмыспен қамту үшін басқа мемлекетте осы біліктіліктерді бағалау жеткілікті қол жеткізуін қамтамасыз ету үшін қажет.

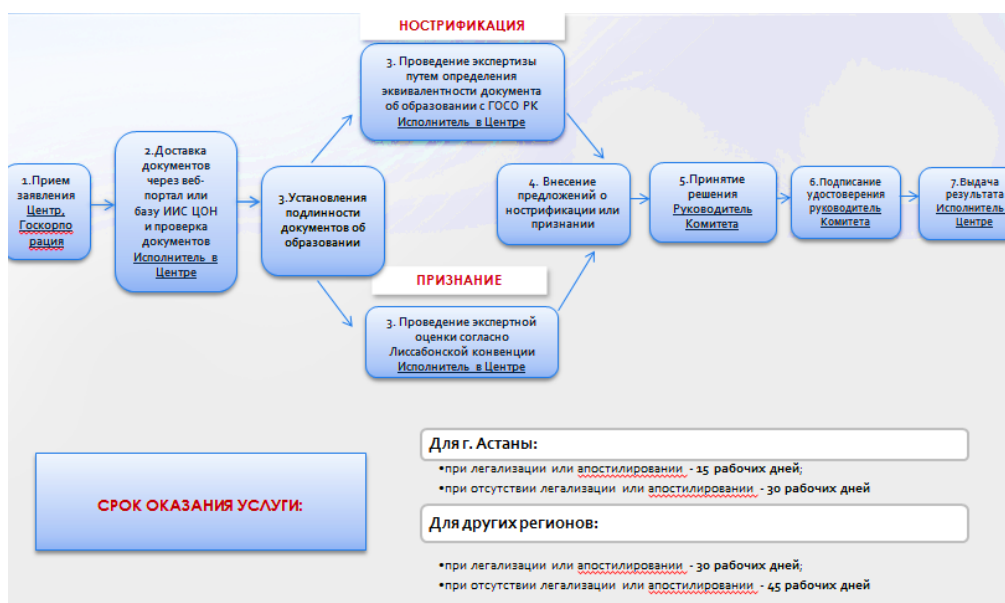
Қазақстан 1997 жылы Лиссабон конвенциясына қол қойды және Лиссабон конвенциясында жарияланған негізгі критерийлерге сәйкес келетін ұлттық деңгейде тану рәсімдерін әзірледі.

Білім туралы шетелдік дипломдар елдер арасында тиісті халықаралық келісім болған жағдайда танылады. Егер мұндай келісім болмаған жағдайда, онда жеке рәсім орындалады.

¹⁷17 Білім және ғылым саласындағы қадағалау жөніндегі федералдық қызмет РосОбрНадзор Ресей Федерациясының Білім және ғылым министрлігі [URL: http://old.obrnadzor.gov.ru/ru/activity/main_directions/recognition_of_documents/] [URL: http://obrnadzor.gov.ru/ru/activity/public_services/recognition_of_documents/]

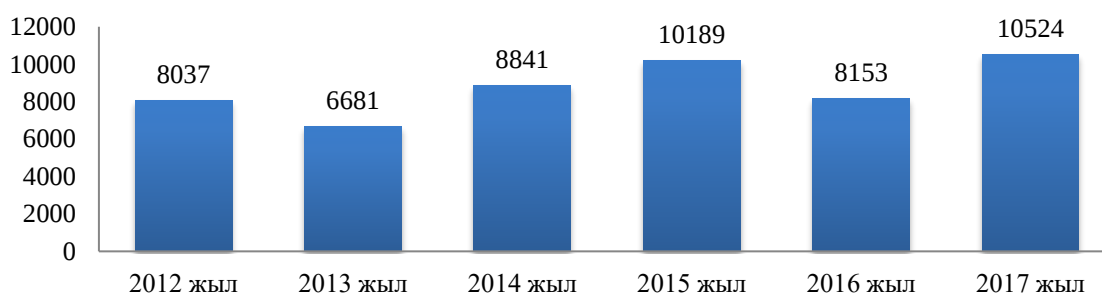
«Болашақ» халықаралық стипендиясының иегерлеріне және Қазақстан Республикасының азаматтарына шетелдік жоғары оқу орындары, ғылыми орталықтар мен зертханалар берген білім туралы құжаттары Қазақстан Республикасында тану немесе нострификациялау рәсімдерінен өтпей-ақ танылады.

Басқа жағдайларда, диплом иесі Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығына немесе халыққа қызмет көрсету орталықтарының бөлімшелеріне тану/нострификациялау туралы өтініш береді (3-сурет).

3-сурет. Қазақстан Республикасында білім туралы құжаттарды тану және нострификациялау тәртібі

2016 жылы «Білім туралы құжаттарды тану және нострификациялау» мемлекеттік қызметі бойынша 8 153 құжат, 2017 жылы - 10 544 құжат қабылданды. (4-сурет)

4-сурет. 2012-2017 жылдар аралығында «Білім туралы құжаттарды тану және нострификациялау» мемлекеттік қызметі бойынша білім туралы құжаттардың саны

Бұдан басқа, тану рәсімдерінің шеңберінде Қазақстан ENIC-NARIC желілері аясында басқа елдермен белсенді түрде ынтымақтасады.

Ақпараттық орталықтардың еуропалық желісі (ENIC Network) дипломдар мен біліктіліктерді тану бойынша бірыңғай саясат пен тәжірибені әзірлеу және жүзеге асыру мақсатында Еуропа Кеңесі мен ЮНЕСКО 1994 жылы құрды. Желідегі қатысушылар Еуропалық мәдени конвенцияға қол қойған елдер болып табылады. Қазақстан құжатқа 2010 жылы қол қойды.

Еуропалық Одақты тану бойынша ұлттық ақпараттық орталықтар желісі (NARIC Network) Еуропалық Одаққа мүше-мемлекеттер арасындағы байланыстарды тану және жеңілдету мәселелері туралы сенімді өзекті ақпараттар алмасуды нығайту мақсатында Еуропалық Комиссияның бастамасы бойынша 1984 жылы құрылды. құрылған.

ENIC және NARIC желілері тығыз ынтымақтастықта жұмыс істейді және ұлттық ақпараттық орталықтарды біріктіретін ENIC-NARIC Networks бірыңғай халықаралық форумын қалыптастырады. Көптеген еуропалық елдерде екі желімен ынтымақтастық үшін бірыңғай ақпараттық орталық бар.

Қазақстанда ENIC-NARIC желілерінің байланыс ұйымы ҚР БҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы болып табылады.

Сондықтан, әлемдік тәжірибеде білім туралы құжаттарды танудың бірыңғай рәсімі жоқ деп қорытынды жасауға болады.

2-БӨЛІМ. ҚАЗАҚСТАНДА АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚТЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ: НЕГІЗГІ ЖЕТІСТІКТЕР

Қазақстанда ұлттық нормативтік-құқықтық базаларға және жоғары оқу орындарымен жасалған халықаралық шарттарға сәйкес академиялық ұтқырлықтың мынадай түрлері әзірленеді:

1. Білім алушылардың шығыс академиялық ұтқырлығы;
2. білім алушылардың кіріс академиялық ұтқырлығы;
3. ЖОО профессор-оқытушылар құрамы мен қызметкерлерінің ұтқырлығы.

2.1 ҰТҚЫРЛЫҚТЫ РЕТТЕЙТІН НОРМАТИВТІК-ҚҰҚЫҚТЫҚ БАЗА

Қазақстан үшін жоғары білімнің академиялық ұтқырлығын дамытудың маңыздылығы Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында көрсетілген.

Атап айтқанда, бағдарлама Қазақстан Республикасының ЖБЕК және басқа да жоғары оқу орындарына белсенді қатысуын қамтамасыз ететін 2012 жылы Білім және ғылым министрлігінің бағынысты ұйымы ретінде Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы құру жөнінде бастама көтерді.

Білім мен ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы Болон параметрлерінің іске асыру тұрғысынан ұтқырлыққа қатысты мемлекет ұстанымын жалғастырды.

Кредиттік шығыс ұтқырлығын дамыту және шетелдік студенттерді қазақстандық жоғары оқу орындарына тарту сияқты міндеттер қойылды.

Бүгінгі күні Қазақстан кредиттік ұтқырлықты дамыту үшін құқықтық негіз құрылды.

Кредиттік ұтқырлықты іске асыру еліміздің нормативтік-құқықтық-құжаттарымен бекітілді: «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы; Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы; Жоғары оқу орындары білім алушыларының академиялық ұтқырлығының тұжырымдамасы; Шетелге оқуға, оның ішінде академиялық ұтқырлық аясында жіберу ережесі.²⁰

Осыған байланысты, 2012-2020 жылдарға арналған Академиялық ұтқырлық стратегиясы және Оқытудың кредиттік технологиясы бойынша оқу процесін ұйымдастыру ережелері (бұдан әрі – ОКТ Ережелері)²¹ ЖОО-лар үшін ерекше маңызға ие.

Сонымен, Қазақстан Республикасындағы академиялық ұтқырлық стратегиясы қазақстандық жоғары оқу орындарын интернационаландырудың басымдықтарын айқындайды. Осыған байланысты, құжат Қазақстандағы жоғары білімнің тартымдылығын арттыруға және ұтқырлық саласындағы негізгі міндеттерді анықтауға арналған, атап айтқанда:

- сыртқы ұтқырлық сапасын, оның ішінде халықаралық кредиттік технологияны қамтамасыз ету;
- кіріс ұтқырлығының сапасын қамтамасыз ету;
- көптілді білім беру принциптерін іске асыру;
- жоғары оқу орындарының шетелдік серіктес жоғары оқу орындарымен және халықаралық ұйымдармен тікелей байланыстарын кеңейту.

¹«Шетелде оқу, оның ішінде академиялық ұтқырлық аясында оқуға жіберу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 19 қарашадағы № 613 бұйрығы.

Міндеттердің орындалуына жауапты ҚР Білім және ғылым министрлігі мен Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығының қолдауларымен қазақстандық жоғары оқу орындары болып табылады.

Оқытудың кредиттік технологиялары ережелері қазақстандық кредиттерге ECTS кредиттерін аударуға арналған арнайы бөлімді қамтиды. Сонымен қатар, ЖОО ECTS-ті ЖОО-да қолдану жөніндегі негізгі құжат болып табылады ECTS типі бойынша кредиттерді қайта есепке алу тәртібін әзірлейді және бекітеді.

Сонымен қатар, «Жоғары оқу орындарының академиялық және басқарушылық дербестігін кеңейту мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын қабылдауға байланысты бірқатар нормативтік-құқықтық актілер, атап айтқанда, Оқытудың кредиттік технологиясы бойынша оқу процесін ұйымдастыру ережелері жаңартылды.

Жаңа редакцияға сәйкес бір қазақстандық кредиттің еңбек қарқындылығы 30 академиялық сағатқа немесе ECTS 1кредитіне сәйкес келеді, яғни айырбастау коэффициенті – 1-ге тең.

Бұл өзгерістер шетелде алынған білімнің танылу рәсімін, сондай-ақ еуропалық серіктес жоғары оқу орындарымен бірлескен білім беру бағдарламаларын әзірлеуді жеңілдетеді.

Енді ЖОО-дар еуропалық деңгеймен толықтай салыстырылатын бірыңғай ұлттық кредиттік жүйені пайдалана бастайды. Бұл дегеніміз, оқу жүктемесін бір жүйеден екіншісіне көшіруге байланысты қиындықтар еңсеріледі, бұл оқытудың тиімділігі мен сапасын едәуір арттырады.

Сондықтан, қазақстандық ЖОО академиялық ұтқырлық бағдарламаларын іске асыру кезінде құқықтық құжаттармен белгіленген ережелер мен нормаларды басшылыққа алады.

Жоғары оқу орындарының заңнамалық қолдау көрсетуден басқа, студенттерді шетелге жіберу кезінде маңызды мәселе қаржыландыру көзін таңдау болып табылады.

Қазақстанда кредиттік ұтқырлықты қаржыландырудың негізгі көздері ҚР БҒМ бюджеттік қаражаты болып табылады (2011 жылы бағдарлама іске қосылған) және бюджеттен тыс қаражаттар (университеттер мен студенттердің жеке қаражаттары, серіктес жоғары оқу орындарының қаражаттары, алмасу бағдарламалары, халықаралық гранттар мен жұмыс берушілердің қаражаттары).

Бюджеттік қаржыландыру аясында жоғары оқу орындарына қаражат бөлу механизмі келесі кезеңдерден тұрады:

- қазақстандық ЖОО-дан келіп түскен келесі көрсеткіштері көрсетілген өтініштерді қарау: сыртқы ұтқырлық аясында шетелге баруды жоспарлаған білім алушылардың саны; болжамды мемлекеттер/серіктес жоғары оқу орындары; болжамды шығындар соммасы; шетелдік жоғары оқу орындарымен қолданыстағы шарттардың саны;

- қатысушы ЖОО-ды іріктеу критерийлері мен факторларын салыстырмалы талдау (шетелдік серіктес ЖОО-мен келісімдер және шарттардың болуы, ЖОО-ның ұлттық рейтингіге қатысуы, аккредиттелген білім беру бағдарламаларының болуы, түлектердің жұмыспен қамтылуы);

- бюджеттік қаражатты бөлу туралы шешім қабылдау.

Шетелге оқуға, оның ішінде академиялық ұтқырлық аясында жіберу ережесіне сәйкес кезең-кезеңімен іске асырылады. (1-кесте)

1-кесте. Ұтқырлық бағдарламасына қатысу үшін ЖОО-да студенттерді іріктеудің қолданыстағы тәртібі

Кезең	Іс-шара
Бірінше кезең	білім алушылардың ЖОО-да бағдарламаларды үйлестірушіге (халықаралық ынтымақтастық басқармасы/бөлімі, және/немесе кеңсе тіркеушісі) өтінімдерді беру

Екінші кезең	өз елінде аккредитациялануы тиіс басқа ЖОО үйлестірушісімен ынтымақтастық туралы шарт жасасу
Үшінші кезең	жеке оқу жоспарын жасау
Төртінші кезең	білім алушыларға жіберілу мақсатын, бару пунктін, мерзімі, курстары мен оқыту тілі көрсетілген өтініш-негіздемені тапсыру
Бесінші кезең	білім алушылар арасындағы байқау комиссиясының отырысы
Алтыншы кезең	жіберу және қабылдаушы ЖОО, жіберуші және білім алушы арасындағы үш жақты келесім жасасу
Жетінші кезең	қабылдаушы ЖОО білім алушыларды есепке алу
Сегізінші кезең	оқуды аяқтағаннан кейін білім алушыларға кредиттің міндетті түрде қайта есептеуді жүзеге асыратын жіберуші мекемесіне транскрипт беріледі

Академиялық ұтқырлыққа қатысудың ресми іріктеу рәсімінен басқа, өтініш берушіде шет тілінің жоғары деңгейі (B2 деңгейінен төмен емес) және өз университетінде жақсы көрсеткіштер (GPA 3,5-тен төмен емес) болуы керек.

ЖОО-да іріктеудің барлық қажетті кезеңдерін өткеннен кейін, студент ұтқырлық бағдарламасына қатысушы болып, академиялық кезеңде шетелдік жоғары оқу орнында білім алады.

2.2 АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚТЫ ҚОЛДАЙТЫН ЭЛЕМЕНТТЕР Еуропалық үлгідегі дипломға қосымша беру (Diploma Supplement)

Еуропалық үлгідегі дипломға қосымша беру практикасы қазақстандық ЖОО-лардың өте аз бөлігі өз түлектеріне Diploma Supplement ұсынады. Бұдан басқа, Қазақстанда үш тілде білім туралы дипломға транскрипт беру міндетті практикасы бар. Diploma Supplement және транскрипт қосарлы құжаттар емес, әртүрлі сипатта және әртүрлі мазмұнға ие екенін түсіну қажет.

Өз кезегінде Diploma Supplement, осы деректерден басқа алынған біліктілік деңгейі және ұлттық білім беру жүйесі туралы кеңірек ақпаратты қамтиды.

Көрсетілген тақырып бойынша жүргізілген сауалнама Diploma Supplement тек 29 қазақстандық ЖОО-да ғана берілетінін көрсетті (2-кесте).

2-кесте. Diploma Supplement беретін қазақстандық ЖОО саны

Diploma Supplement беретін жоғары оқу орындарының жалпы саны	29
Ұлттық	4
Мемлекеттік	14
Акционерленген	7
Жеке меншік	4

Сонымен бірге, 15 ЖОО барлық деңгейлер және мамандықтар бойынша сұраным арқылы, ал 14 жоғары оқу орны тек кейбір деңгейлерде және мамандықтар бойынша қосымша береді. Зерттеу жүргізілген ЖОО-лардың 64% (яғни, 51 ЖОО) қазіргі уақытта Еуропалық үлгідегі дипломға қосымша (Diploma Supplement) берілмейтінін көрсетеді.

Жалпы алғанда, қазақстандық ЖОО-респонденттерімен 1701 Еуропалық үлгідегі дипломға қосымша (Diploma Supplement) берілді, оның ішінде 2016-2017 оқу жылында 585 бірлік берілді.

Құжаттардың басым бөлігі ұлттық университеттерде берілді, ең төменгі көрсеткішті жекеменшік жоғары оқу орындарымен көрсетті. Өз кезегінде, білім беру деңгейілері бөлінісінде қазақстандық жоғары оқу орындары бакалавриат түлектеріне Еуропалық үлгідегі дипломға қосымшаны жиі береді (барлық қосымшалардың 83% -ы), ал докторантураның түлектеріне ең аз көлемде қосымшалар беріледі.

Жалпы алғанда, бүгінгі таңда Болон процесінің құралы болып табылатын қазақстандық жоғары оқу орындарының тек 20%-ы ғана Diploma Supplement береді.

Ұлттық біліктілік жүйесі

Қазақстанда Ұлттық біліктілік жүйесін (ҰБЖ) дамыту бойынша жұмыс 2008 жылдан бері жүргізілуде. 2012 жылы Ұлттық біліктілік шеңбері (ҰБШ) қабылданды, 2016 жылы оның мазмұны жаңартылды. Қазақстанның ҰБШ білімнің барлық 8 деңгейін қамтиды.

Еңбек кодексіне сәйкес «ҰБШ-ны әзірлеуді еңбек және білім министрліктері әзірлейді, әлеуметтік әріптестік пен әлеуметтік және еңбек қатынастарын реттеу жөніндегі республикалық комиссия бекітеді».

Қазақстан Республикасының «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне сәйкес 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап жұмыс берушілердің салалық бірлестіктері әзірлеген кәсіптік стандарттарды бекітеді.

ҰБШ, сондай-ақ кәсіптік стандарттарды әзірлеу және бекіту жөніндегі нормативтік құжаттар мен әдістемелік ұсынымдар, бекітілген салалық біліктілік шеңберлерінің тізімі, кәсіптік стандарттардың жобалары және бастамалық жобалары, бекітілген кәсіби стандарттар, Кәсіби стандарттар тізілімі және Сертификатталған орталықтардың тізілімі «Атамекен» ҰКП сайтында орналастырылған.

20-дан астам салалық біліктілік шеңберлері (СБШ) және 30-ға жуық кәсіби стандарттар бар, 130-дан астам кәсіби стандарттар пысықтау мен қарау сатысында тұр. Кәсіби стандарттарды жоғары оқу орындары білім беру бағдарламаларын әзірлеу үшін пайдаланады.

Еліміздің жоғары оқу орындарына академиялық және басқарушылық еркіндік беру туралы жақында қабылданған заң жобасы мемлекетіміздегі жоғары оқу орындарына ҰБШ сәйкес білім беру бағдарламаларын дербес дамытуға және еңбек нарығына шоғырландыруға мүмкіндік берді. Енді ҰБШ кәсіби қауымдастықпен келісілген және Ұлттық біліктілік шеңбері, «Атамекен» ҰКП және Еңбек министрлігі жаңартқан салалық біліктілік және кәсіптік стандарттарда жазылған оқу нәтижелерін және құзыреттерді айқындайды.

Бұдан басқа, қазақстандық жоғары оқу орындары білім беру бағдарламаларын әзірлеу кезінде Еуропалық біліктілік шеңберін, Дублин дескрипторларын, ҚР мамандықтарының жіктеуішін, ҚР кәсіптерінің жіктеуішін негізге алады.

Жалпы, бүкіл біліктілік жүйесі мен оның құралдары білім беру жүйесін еңбек нарығымен байланыстырады. Қазақстан ұлттық біліктілік жүйесін дамыту, оқу нәтижелерін пайдалану, модульдік бағдарламалар мен икемді білім беру траекториясын белсенді түрде жүргізуде.

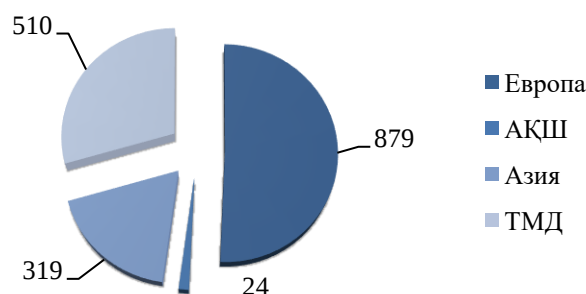
Соңғы жылдары мемлекеттің қолдауының арқасында жұмыс берушілер білім беру бағдарламаларын қалыптастыруға барынша тартылып, білім беру мекемелеріне еңбек нарығының талаптарын қанағаттандыратын мамандарды даярлауға және бітіріп шығаруға көмектеседі.

2.3 БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒЫС АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҒЫ

Сыртқы шығыс академиялық ұтқырлығы

Сыртқы академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша 2018 жылы жүргізілген мониторингтік зерттеулердің деректері бойынша қазақстандық жоғары оқу орындарының **1732 оқушысы** шет елге оқуға шықты.

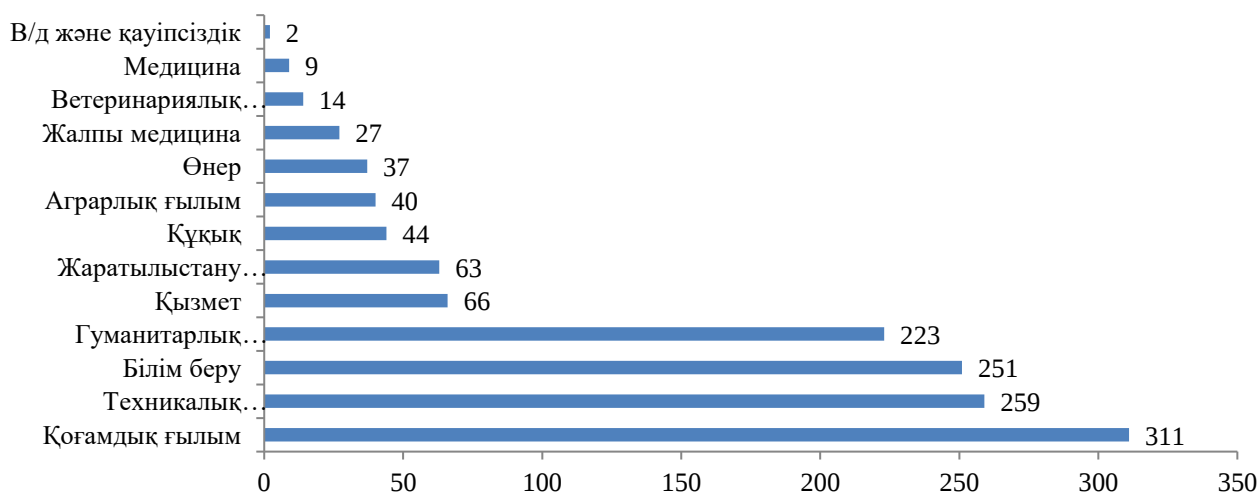
Анықтама үшін: оның ішінде 1425 бакалавр, 288 магистрант, 14 докторант, 5 интерн.
Географиялық тұрғыда ТМД және Еуропалық аймақтың жоғары оқу орындары ең танымал.
(1-сурет)

1-сурет., 2018 жылдың үш тоқсанындағы студенттердің академиялық ұтқырлығы, адам

Ең көп студенттер Ресей Федерациясына, Польша Республикасына, Беларусь Республикасына, Оңтүстік Кореяға және Қытай Халық Республикасына жіберілді. Оқу тілі - ағылшын, орыс, қытай, түрік және т.б.

Ғылым салалары бойынша бюджеттік емес қорлардан түскен студенттердің көпшілігі «Әлеуметтік ғылымдар, экономика және бизнес» мамандығы бойынша білім алады (2-сурет).

2-сурет. 2018 жылдың үш тоқсанында ғылым салалары бөлінісінде білім алушылардың шығыс академиялық ұтқырлығы, адам.

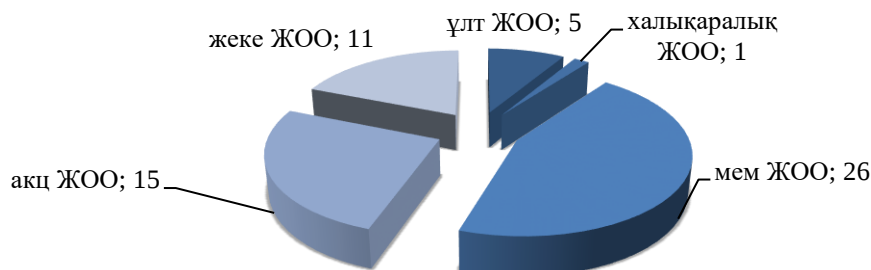
Академиялық ұтқырлық бағдарламасы баламалы көздер есебінен жүзеге асырылады (3-кесте).

Кесте 3. Шығыс академиялық ұтқырлығын қаржыландыру көздері және білім алушылар саны

№	Қаржыландыру көзінің атауы	Адам саны	% Үлесі
1	Білім алушының қаражаты	673	50,0
2	ЖОО қаражаты	220	16,3
3	Эразмус	149	11,2
4	Алмасу	148	11,1
5	Қабылдаушы тарап есебінен	63	4,7
6	ҚР МСМ бюджеті	16	1,2
7	Халықаралық бағдарламалар, соның ішінде Мевлана, GIZ, Inter-Asia	24	1,8
8	Стипендиалды бағдарламалар, соның ішінде Конфуцзы институтын, Корей Үкіметін, Литва үкіметін, Нұртай Кенжебековты, Никкэнси, KGSP	11	0,8
9	Халықаралық гранттар, соның ішінде Эрнст Мах, GKS, Илииск педагогикалық университеті, Ядролық физика институты, Қытай Халық Республикасының мемлекеттік гранты	16	1,2
10	Абай-Верн бағдарламасы	16	1,2

11	РФ есебінен (Грант МФГС)	8	0,6
12	РФ есебінен (квота РФ)	2	0,1
Жиынтығы:		1346	100,2

2018 жылы студенттердің академиялық ұтқырлығы бағдарламасын іске асыру үшін республикалық бюджетті қаржыландыру көлемі 58 жоғары оқу орнына 487,330,840 теңгені құрады.

3-сурет. Республикалық бюджет есебінен академиялық ұтқырлық бағдарламасына қатысатын ҚР жоғары оқу орындарының саны, 2018 жыл.

Ішкі шығыс академиялық ұтқырлығы

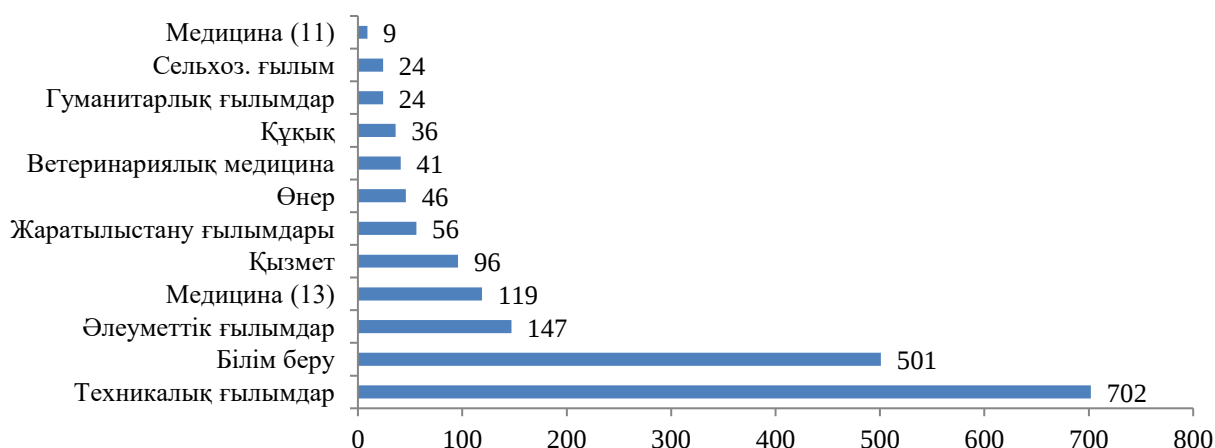
2018 жылдың үш тоқсанында университеттердің ішкі академиялық ұтқырлығы бойынша студенттер саны 1801 адамды құрады, оның ішінде 1 787 бакалавр, 12 магистрант және 2 докторант.

Ішкі академиялық ұтқырлықты талдау 60 университеттің ішкі ұтқырлық бойынша жоғары оқу орындарына жіберілуін және 78 жоғары оқу орнының қабылдаушы университеттер ретінде әрекет етуін көрсетті (4-кесте)

4-кесте. ЖОО-лар бөлінісінде ішкі академиялық ұтқырлық бойынша мәлімет

ЖОО	Жіберілген білім алушылар	Қатысқан білім алушылар
Ұлттық	6 ЖОО-дар – 23 адам	8 ЖОО-дар – 255 адам
Мемлекеттік	27 ЖОО-дар - 1197 адам	28 ЖОО-дар – 900 адам
Халықаралық	1 ЖОО-дар - 32 адам	1 ЖОО-дар - 38 адам
Акционерленген	7 ЖОО-дар- 178 адам	12 ЖОО-дар - 206 адам
Жеке меншік	19 ЖОО-дар – 371 адам	29 ЖОО-дар – 402 адам

Ішкі академиялық ұтқырлық келесі бағыттар бойынша жүргізілді (4-сурет).

4-сурет. Ғылым бағыттары бөлінісінде ішкі академиялық ұтқырлық

Ішкі академиялық ұтқырлық негізінен бюджеттен тыс қаражаттар есебінен жүзеге асырылады, атап айтқанда: білім алушы қаражаты, алмасу, ЖОО гранттары (5-кесте).

5-кесте. Студенттердің ұтқырлығын қаржыландырудың альтернативтік көздері

№	Ішкі ұтқырлықты қаржыландыру көздері		%
1	Алмасу		48
2	Студенттер қаражаты		43
3	ЖОО қаражаты		8
5	ЖОО гранттары		1

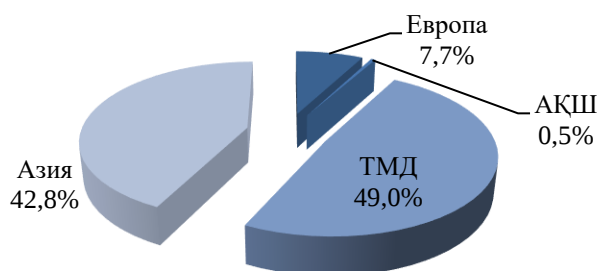
Қазақстан ішіндегі ұтқырлық жоғары оқу орындары арасындағы ынтымақтастық арқылы дамып келеді және бұл сандық деректермен расталады - студенттердің 48% алмасу арқылы жіберіледі.

Нәтижесінде, білім алушылардың көбісі ұтқырлы болып табылады және олар бүкіл жағдайды анықтайды. Барлық мемлекеттік ЖОО-лардан ҚарМТУ оқуға білім алушыларды өте көп жібереді және сондай көлемде қабылдайды. Бұл ғылым бағыттарына сәйкес техникалық жоғары оқу орны, бұл бағыт басым болып келеді. ЖОО-дар арасындағы өзара келісімдер бойынша білім алу алмасу есебінен әзірленеді.

2.4 БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ КІРІС АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҒЫ

Талданып отырған кезеңде Қазақстан Республикасына 19 шетелден 337 студент келді, оның ішінде 326 бакалавр, 9 магистрант, 2 докторант, соның ішінде:

- ұлттық ЖОО-ға - 63;
- мемлекеттік ЖОО-ға - 138;
- акционерлік ЖОО-ға - 62;
- халықаралық ЖОО-ға - 3;
- жекеменшік ЖОО-ға - 71 (5-сурет).

5-сурет. 2018 жылдың үш тоқсанында білім алушылардың сыртқы академиялық ұтқырлығы, адам.

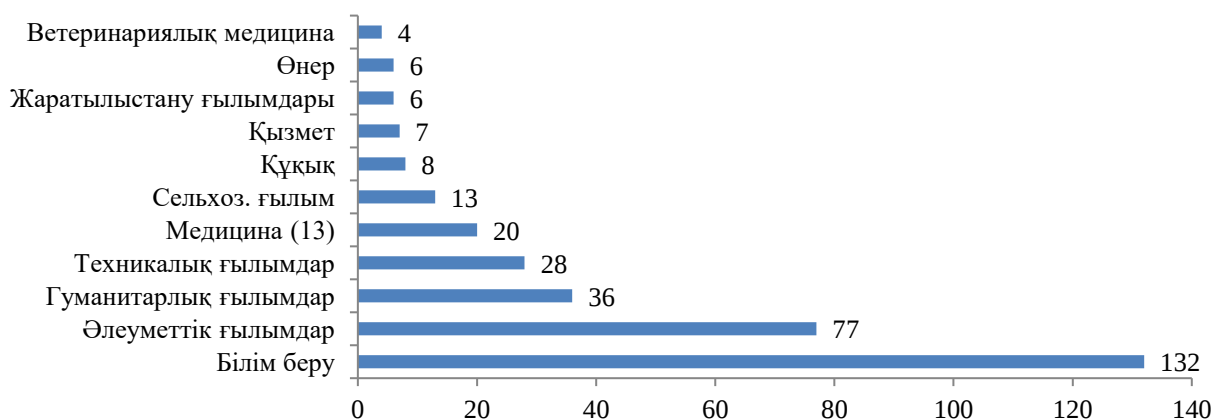
Еуропа елдерінен 26 адам, АҚШ-тан 2 адам, ТМД-дан 165 адам - Азиядан 144 адам келді

Анықтама үшін: Қытай - 89 адам, Ресей - 69 адам, Тәжікстан - 50 адам, Қырғызстан - 40 адам, Корей - 25 адам, Франция - 19 адам, Түркия - 15 адам, Грузия - 7 адам, Беларусь - 5 адам, Нидерланд - 3 адам, Малайзия - 3 адам, Сингапур - 3 адам, АҚШ - 2 адам, Испания - 2 адам, Чехия - 1 адам, Германия - 1 адам, Әзірбайжан - 1 адам, Ауғанстан - 1 адам, Пәкістан - 1 адам.

Көріп отырғанымыздай, еуропалық елдерден студенттер көпшілігі Франциядан, Қытайдан Азия елдерінен, ТМД елдерінен – Ресейден келген. Тиісінше, білім алу тілі көбінесе

орыс, ағылшын тілдерінде (Франциядан 13 адам ағылшын тілінде оқыту тілі болған) және қазақ тілінде (Қытайдан 21 адам қазақ тілінде оқыған).

Студенттердің академиялық ұтқырлығы келесі бағыттар бойынша жүзеге асырылады (6-сурет).

6-сурет. Ғылым бағыттары бөлінісінде білім алушылардың сыртқы академиялық ұтқырлығы туралы мәлімет, адам.

Қазақстандағы ең көп оқитын студенттердің саны «Білім» мамандығы бойынша. Бұл бағытта шетелдік студенттер «Шет тілі: екі шет тілі» - 28%, «Орыс филологиясы» - 27%, «Қазақ тілі және әдебиеті» - 12%, «Тарих» - 4%, «Математика» - 2%, «Музыкалық білім беру» - 2%, «Педагогика және психология» - 2% және т.б.

Сыртқы кіріс академиялық ұтқырлық бюджеттен тыс қаражаттар есебінен: студент қаражаты, ЖОО қаражаты, алмасу бағдарламалары, Мевлана, GIZ бағдарламалары шет елдік гранттар есебінен жүзеге асырылды (6-кесте).

6-кесте 6. Сырттай академиялық ұтқырлықты қаржыландыру көздері және студенттер саны

№ п/п	Қаржыландыру көзі атауы	Саны, адам	Үлесі, %
1	Алмасу	157	46,6
2	Студент қаражаты	64	19
3	Жіберуші ЖОО қаражаты	63	18,7
	Қабылдаушы ЖОО қаражаты	41	12,2
4	Мевлана	6	1,7
5	Шетелдік грант	4	1,2
6	GIZ халықаралық бағдарламасы	2	0,6
Барлығы		337	100

Мониторингтің нәтижелері шетелдік жоғары оқу орындарының студенттері Қазақстан Республикасына негізінен көршілес елдерден, алмасу, университеттер арасындағы келісімдер негізінде келетінін көрсетеді. Ұтқырлық көбінесе «Білім беру» даярлау бағыты бойынша іске асырылады. Олардың көпшілігі Ресейден, Қытайдан және Франциядан келеді. Неліктен осы мемлекеттерден, бұның себебі географиялық орналасуы, «көршілерге» тілдік кедергі жоқ, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Франция Республикасы арасындағы білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге қол қойды. (08.02.2016 ж. №63 ҚР ҰК).

2.5 ЖОО ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ ЖӘНЕ ПОҚ ҰТҚЫРЛЫҒЫ

Интернационаландырудың маңызды механизмі – ЖОО-ның ПОҚ және қызметкерлерінің кіріс ұтқырлығы.

ЖОО профессор-оқытушылар құрамы мен қызметкерлерінің академиялық ұтқырлығын іске асырудың негізгі жолы білім беру қызметтерінің сапасын арттыруға бағытталған зерттеулер жүргізу мақсатында оларды серіктес жоғары оқу орындарына және ұйымдарға жіберу болып келеді.

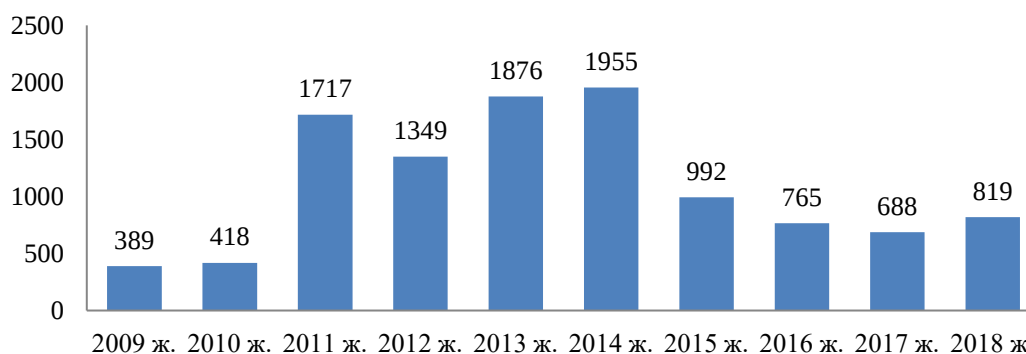
ПОҚ, ғалымдар мен студенттердің ұтқырлығы туралы ереже **1998 жылы Сорбон Декларациясында** жасалды: «Ашық еуропалық жоғары білім беру кеңістігі сан алуан көзқарасты сақтайды, ол сөзсіз әртүрлілігімізді құрметтейді, бірақ екінші жағынан, кедергілерді жою және білім беру мен білім алу жағдайын жасау үшін үнемі күш салуды талап етеді, бұл ұтқырлықты арттырады және ынтымақтастықты нығайтады».²²

Сол декларацияда атап өткендей: «Көптеген мұғалімдер мен зерттеушілер еуропалық елдерде өздерінің жеке істерімен қатар жұмыс істеуге тиіс» [6].**Болон декларациясы (1999)** осы саладағы келесі міндеттерді анықтайды: «Еуропа елдерінде зерттеу, оқыту және қайта даярлау мақсатында олардың мәртебесі мен заңды құқықтарын бұзбайтын мақсаттар үшін өткізілген кезеңдерді тану және растау үшін мұғалімдерге, зерттеушілерге және әкімшілік қызметкерлерге ерекше назар аударатын кедергілерді еңсеру, қозғалыс еркіндігін тиімді әзірлеу».²³

Қазақстанның көптеген жоғары оқу орындары ПОҚ арасында академиялық ұтқырлық бағдарламасын іске асырады. Бағдарламалардың мерзімдері әріптес жоғары оқу орындары арасында жасалған келісімге сәйкес әртүрлі болады. Иссапардан оралғаннан кейін шетелдік жоғары оқу орнында атқарған қызметі туралы есеп береді.

ПОҚ кіріс ұтқырлығы

2009 жылдан бастап Қазақстанда «Шетелдік ғалымдарды қазақстандық ЖОО-ларға тарту» бағдарламасы іске асырылуда. Бағдарламаны іске асыруды бастағаннан бері қазақстандық жоғары оқу орындарына келген шетелдік ғалымдардың саны 10 761 адамды құрады, оның ішінде мемлекеттік қаржыландыру есебінен 8156 адам, бюджеттен тыс қаражат есебінен 2602 адам шақырылды. (7-сурет, 7-кесте).

7-сурет. Мемлекеттік бюджет және бюджеттен тыс қаражат есебінен шақырылған шетел ғалымдарының динамикасы, 2011-2016 жж.

²²Осипова Н.Е. Болон процесі шеңберінде үздіксіз білім берудің хабаршысы (4): 47-51: 2-3 жоғары оқу орындарының академиялық ұтқырлығы.

²³Сол жерде.

7-кесте . Мемлекеттік бюджет және бюджеттен тыс қаражат есебінен шақырылған шетел ғалымдарының динамикасы, 2011-2018 жж.

Бюджеттік қаражат	
Жыл	Тартылған ғалымдардың саны
2009 ж.	389
2010 ж.	418
2011 ж.	1717
2012 ж.	1349
2013 ж.	1326
2014 ж.	1726
2015 ж.	547
2016 ж.	369
2017 ж.	-
2018 ж.	318
БАРЛЫҒЫ 8159	
Бюджеттен тыс қаражат	
Жыл	Тартылған ғалымдардың саны
2013 ж.	343
2014 ж.	229
2015 ж.	445
2016 ж.	396
2017 ж.	688
2018 ж.	501
ЖИЫНТЫҒЫ 2602	

Негізгі үлес мемлекеттік жоғары оқу орындарының шақырылған профессорларына, кейіннен акционерлік және жекеменшік ЖОО-ға түседі.

Қазақстандық ЖОО негізінен Еуропадан және Ресей Федерациясынан шетелдік ғалымдарды шақырады. Ғалымдардың ең аз пайызы Шығыс Азия елдерінен.

Жалпы алғанда, шетелдік ғалымдарды тарту бағдарламасы:

- әлемдік білім беру кеңістігінде ЖОО-ның имиджін нығайту және әлемдегі ең үздік университеттердің қатарына қосу;
- оқу жоспарына шет тілінде арнайы курстар енгізу;
- шетел тілдерінде оқу-әдістемелік материалдар қорын толтыру, бірлескен халықаралық жобалар шеңберінде ғылыми-зерттеу жұмыстарын күшейтуді қамтамасыз етеді.

Шет елдік ғалымдарды шақыру, білім алушыларға жаңа білім және оқыту әдістемесі арқылы өздерінің құзыреттерін, халықаралық көзқарастың ұстанымдарына қарай оқу процесінің дамуына мүмкіндік береді. Бұл бағдарлама қазақстандық жоғары оқу орындарында білім беруді интернационаландыруға, Болон процесінің қағидаттарын белсенді іске асыруға ынталандырады, университеттің бәсекеге қабілеттілігін арттырады, қоғамдағы университеттің тартымды имиджін қалыптастырады, сонымен қатар студенттер мен оқытушылардың ағылшын тілінде академиялық қарым-қатынас дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Сондай-ақ, ғалымдарды тарту университеттің профессор-оқытушылар құрамының біліктілігін арттыру, түрлі академиялық және ғылыми мәселелер бойынша кеңес беру мақсатында жүргізіледі.

Студенттердің академиялық ұтқырлығын және профессор-оқытушылар құрамын дамытудағы айқын жетістіктермен қатар кейбір проблемалық аспектілері бар.

Атап айтқанда, Қазақстан Республикасында білім мен ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы білім алу мүмкіндіктеріне тең қол жеткізуді кеңейту үшін қаржыландыру жүйесін жетілдіруді көздейді, алайда, академиялық ұтқырлық бағдарламаларына әлеуметтік әлсіз санаттағы студенттері үшін қол жеткізудің жеке механизмі жоқ.

ЖОО-лар студенттерді жіберген кезде, оның әлеуметтік мәртебесін (аз қамтылған отбасылардан шыққан балалар, жетім балалар, мүгедек балалар және т.б.) есепке алмағанда, академиялық үлгерімін және өтініш берушінің тілдік дағдыларына бағдарланады.

Сонымен қатар, кейде әлеуметтік әлсіз топтардан шыққан студенттердің тілді меңгеру әлсіздігі бар және ұтқырлық бағдарламаларын дайындау және өту қиындықтарына тап келеді.

Осыған байланыста, Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы үміткерлердің академиялық ұтқырлық бағдарламаларына қатысуы үшін іріктеу қағидаларын жетілдіру мәселесін шешеді.

ЖОО қызметкерлерінің кіріс ұтқырлығы

2016 жылдан бастап қазақстандық жоғары оқу орындарының топ-менеджментіне шетелдік мамандарын тарту бойынша бағдарлама іске асырылуда.

Бұл бағдарлама ҚР білім мен ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында бекітілген.

Оны іске асыру үшін үш жылға республикалық бюджеттен 2 млрд. теңгеден астам қаржы бөлінді (8-кесте).

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың 2018 жылғы 10 қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауында, білім беру сапасын жақсарту үшін «шетелдік менеджерлерді жоғары оқу орындарына тарту қажет» деп көрсетілген.

8 кесте. Шетелдік топ-менеджерлерді тарту бойынша бағдарламаны қаржыландыру, 2016-2018 жж

Орындалу мерзімі	Орындаушылар	Жыл сайын РБ қаржыландыру (миллион теңге)			
		2016	2017	2018	Барлығы
IV тоқсан 2016- 2018 жж.	БҒМ, ЖОО-лар	115,2	981,5	981,5	2 078,2

Шетел мамандарының тәжірибесі арқасында білім беру және басқару қызметін ұйымдастырудың жаңа тәсілдері түрлендірілуде.

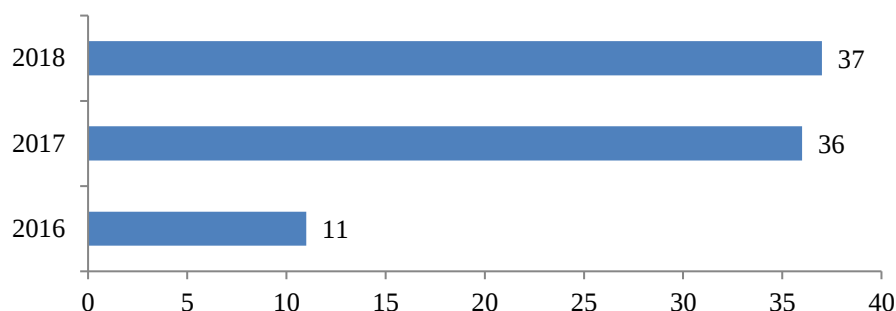
Біздің қызметкерлер мен студенттер жаңа тәжірибе, құзыреттілік және дағдыларды үйренуге мүмкіндігін алады.

Проректорлар лауазымындағы шетелдік сарапшылар, факультеттер декандары, кафедра меңгерушілері Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің конкурстық комиссиясының шешімі негізінде таңдалады.

Қатысушыларға келесі талаптар қойылады:

- ғылыми/ академиялық дәрежесі бар (MSc, MBA, MA, PhD, ғылым докторы);
- жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесінде, ғылым мен инновация саласында тәжірибесі бар (кем дегенде 5 жыл);
- білім беру саласында топ-менеджер ретінде жұмыс тәжірибесі бар (кем дегенде 5 жыл);
- Стратегиялық жоспарлау, институционалды басқару және аккредиттеу туралы білімге ие болу;
- білім беру бағдарламаларын әзірлеуге, зерттеу нәтижелерін коммерциализациялауға қатысу тәжірибесі бар.

ҚР БҒМ деректері бойынша 2016 жылы қазақстандық жоғары оқу орындарына шетелдік 11 топ-менеджерлері тартылды, 2017 жылы - 36 топ-менеджерлер, 2018 жылы 30 топ-менеджерлерді тарту жоспарланған (8-сурет).

8-сурет. Тартылған топ-менеджерлердің санының динамикасы, 2016-2018 жж.

Сондықтан, бағдарлама аясында қазақстандық жоғары оқу орындарының топ-менеджерлікке \ 84 шетел мамандары тартылды.

Олардың жұмысының тиімділігін талдау үшін Орталық университет бейіндерінің әртүрлілігін ескере отырып, шетелдіктердің атқаратын қызметі мен жеке бағалау рәсімін әзірлеуді ұсынады.

Мұндай рәсім келесі қадамдарды қамтуы мүмкін.

Біріншіден, Министрлік жоғары оқу орындарына, Топ-менеджер қызметінің бағалау матрицасын толтыру жөніндегі құрал ақпараттық хатын жібереді.

Екіншіден, университеттер Матрицаны толтырады, барлық қажетті құжаттарды бекітеді, ақпаратты нақтылау үшін байланыстарын көрсетеді.

Үшіншіден, ҚР БҒМ комиссиясы жоғары оқу орындарының толтырылған матрицаларын және ұсынылған қолдау құжаттарын қарастырады.

Төртіншіден, әрбір шақырылған менеджердің жұмысы туралы бағалау жүргізіледі және онымен ынтымақтастықты одан әрі дамыту перспективалары туралы шешім қабылданады.

Бағалау матрицасы - ашық және жабық жауап нұсқалары бар қысқа сауалнама.

Орындаушыға Министрліктен ЖОО толтырылған матрица және дұрыс нөмірленген растайтын құжаттар жібереді

ЖОО-лармен толтыратын матрицалар министрлік комиссиясымен өңделеді.

Бағалау критерийлерінің жобасы келесідей тәртіппен көрсетіледі (9-кесте):

9 кесте. Тартылған топ-менеджерлердің қызметін бағалау өлшемдері

№	Менеджердің қызмет көрсеткіші	Бағалау критерийлері	Критерийдің меншікті салмағы, ұпайлары
1.	<i>ЖОО стратегиясы</i>	Жаңа бастамалар мен миссияның міндеттемесіне және университеттің негізгі міндеттеріне қол жеткізу	0 -ден 3 дейін
2.	<i>Менеджмент жүйесі</i>	ЖОО басқару құрылымдарының кездесулеріне қатысу	0-ден 3 дейін
		ЖОО ішкі және сыртқы сапасын қамтамасыз ету іс-шараларына қатысу	0-ден 3 дейін
		ЖОО/ әкімшілік қызметкерлердің ПОҚ тәжірибе алмасу, кеңес беру, тренингтер бойынша кездесулер өткізу	0-ден 3 дейін
3.	<i>Зерттеу және инновациялық қызмет</i>	ЖОО-ның ғылыми-зерттеу және инновациялық жобаларына қатысу	0-ден 3 дейін
		Менеджердің жұмыс ерекшелігіне байланысты ғылыми мақалаларды (мақалалар, монографиялар және т.б.) жариялау	0-ден 3 дейін
4.	<i>Педагогикалық қызмет</i>	Студенттер үшін сабақ өткізу	0-ден 3 дейін
		Танылған халықаралық стандарттарға сәйкес оқу-әдістемелік материалдар мен білім беру бағдарламаларын әзірлеуге қатысу	0-ден 3 дейін

5.	<i>Халықаралық қызмет</i>	Шетелдік университеттер мен ұйымдарды ынтымақтастыққа тарту, халықаралық стратегиялық әріптестікті дамытуға қатысу және халықаралық шарттарға қол қою	0-ден 3 дейін
		ЖОО-ды Қазақстандық және халықаралық конференцияларда, семинарларда көрсете білу және т.б.	0-ден 3 дейін
		Бірлескен халықаралық жобаларға қатысу	0-ден 3 дейін
6.	<i>Академиялық беделі</i>	Менеджердің жұмысын бағалау жағынан: ЖОО басшылық құрамы (ректор, проректор), ЖОО қызметкерлері (кафедра қызметкерлері, басқа факультет декандары), студенттер, ЖОО-ның сыртқы серіктестері (жұмыс берушілер, ҚР БҒМ өкілдері, серіктес жоғары оқу орындары және т.б.).	0-ден 3 дейін
Барлығы:		6 көрсеткіш, 12 критерийлер	Ең жоғары ұпайлар саны= 36

Критерийлер 6 негізгі бағытқа бөлінген, атап айтқанда:

- Жоғары оқу орны стратегиясы;
- Менеджмент жүйесі;
- Ғылыми және инновациялық қызмет;
- Педагогикалық қызмет;
- Халықаралық қызмет;
- Академиялық беделі.

Әрбір бағыт бойынша 1-ден 3-ге дейін өлшемдер анықталады.

Әрбір критерий 3 балдық шкала бойынша бағаланады:

- 0 - критерийді топ-менеджер орындамады;
- 1 - критерий орындалды, бірақ толық емес;
- 2 - критерий тиісті деңгейде орындалды;
- 3 - критерий бойынша ең жоғары нәтижеге қол жеткізілді.

Барлық 12 бағалау критерийлерінің ең жоғары сомасы 36 балл.

Осы бағалау рәсімдерінің нәтижесінде шақырылған топ-менеджерлердің тиімділігі туралы объективті қорытындылар жасалады.

2018 жылдың 25 сәуірінде Болон процесі мен академиялық ұтқырлық орталық вебинар шеңберінде «ҚР жоғары оқу орындарында интернационаландыру механизмдерінің тиімділігін бағалау» тақырыбында қазақстандық ЖОО өкілдері ұсынылған жобаны талқылап, мақұлдады.

3-БӨЛІМ. АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚ БАҒДАРЛАМАЛАРЫН ОҢТАЙЛАНДЫРУ ЖӘНЕ АВТОМАТТАНДЫРУ

Академиялық ұтқырлық бағдарламасынан өту тәртібін оңтайландыру және автоматтандыру мақсатында «Шетелде білім арудың бағыттарын, оның ішінде академиялық ұтқырлықты бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 19 қарашадағы № 613 бұйрығына өзгерістер енгізу үшін ұсыныстар әзірленді.

Өзгерістер 3-тарауға қатысты, онда академиялық ұтқырлық шеңберінде шетелде білім алуға немесе зерттеу жүргізуге жіберу тәртібі ашылатын болады.

Жаңартылған нұсқаға сәйкес, шетелде білім алуға немесе зерттеу жүргізу үшін студенттерді немесе оқытушы-зерттеушілерді жіберу бюджеттік және бюджеттен тыс қаражаттар есебінен жүзеге асырылуы мүмкін.

Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындары студенттердің немесе оқытушы-зерттеушілердің табысы есебінен, жоғары оқу орындары ақылы қызметтерді іске асыруда қабылдаған, жұмыс берушілерден, әлеуметтік, академиялық және ғылыми серіктестерден гранттар, халықаралық және отандық қорлар мен стипендиялар, сонымен қатар студенттердің жеке қаражаттарын іріктеу рәсімін өз бетінше анықтайды.

Айта кету керек, республикалық бюджет есебінен шетелде білім алуға немесе зерттеу жүргізуге жіберу тәртібін білім беру саласындағы уәкілетті орган жүзеге асырады және білім беру ұйымдары іске асырады.

Республикалық бюджет есебінен түсетін үміткерлерді іріктеу үшін Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттарын және үкіметтік емес ұйымдардың тәуелсіз сарапшыларды, сондай-ақ кемінде 15 адамнан тұратын танымал қоғамдық қайраткерлерін тарта отырып, Қоғамдық комиссия құрылады. Комиссия құрамы білім беру саласындағы уәкілетті органның бұйрығымен бекітіледі.

Комиссия төрағасы әрбір оқу жылына ашық дауыс беру арқылы мүшелердің арасынан сайланады. Шешім қабылдау кезінде Комиссияның барлық мүшелері, оның ішінде Төраға тең дауыс береді. Отырысқа қатысқан Комиссия мүшелері санынан шешім кем дегенде төрттен үш дауыстың ашық дауысымен қабылданады.

Комиссияның негізгі міндеті - әрбір университет үшін орын санын анықтау, сондай-ақ студенттерді іріктеу. Комиссия жұмысын әкімші ұйымдастырады. (2-қосымша)

Өз кезегінде, университеттер білім беру саласындағы уәкілетті органның өтініші бойынша ынтымақтастық туралы жасалған халықаралық шарттарға сәйкес орындар мен мемлекеттерге қатысты Әкімге ұсыныстар жібереді

Әкімші Комиссия қарауына өтінім берген жоғары оқу орындарының жалпы тізімін жасайды. (3-қосымша)

ЖОО-лар (ұлттық, мемлекеттік және жеке меншік) үшін орын саны әр ел үшін бөлек есептеледі. Әрбір ЖОО-лар үшін орындардың санын анықтау келесі формулалар арқылы қолданылады:

$$C_i/K=D_i, \\ N \times D_i = n_i,$$

Мұнда i -сол ЖОО-ғы C_i - күндізгі бөлімнің контингенті,
 K - барлық ЖОО-ғы күндізгі бөлімнің жалпы контингенті,
 i - мекеменің жалпы контингентіндегі D_i - үлесі,
 N - бағдарламадағы орындардың жалпы саны,
 i -сол ЖОО үшін n_i - орын саны.

Комиссия өтініш берген жоғары оқу орындарының жалпы тізімін қарайды және ашық дауыс беру арқылы ЖОО арасындағы критерийлерге сәйкес орындарды бөледі. Әкімші білім беру саласындағы уәкілетті органға Комиссия отырысының хаттамасын жібереді. Осы хаттамаға сәйкес білім беру саласындағы уәкілетті орган бұйрық шығарады. Білім беру саласындағы уәкілетті орган оқу жылының басында шетелде оқуға немесе зерттеу жүргізуге

арналған конкурс жариялайды.

Үміткерлердің өтінімдері электрондық үкімет порталы арқылы конкурс жарияланған күннен бастап 30 жұмыс күні ішінде Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 9 сәуірдегі № 187 бұйрығына сәйкес жүзеге асырылады.

Республикалық бюджет қаражаты есебінен конкурсқа қатысуға өтінімдер мен растау құжаттарын беру қазақстандық ЖОО-лар мен шетелдік серіктес жоғары оқу орындарының арасындағы халықаралық ынтымақтастық туралы келісімдерге сәйкес жүзеге асырылады. Өтініш беруші білім алатын немесе жұмыс істейтін және университет әріптесі болып табылатын университеттер арасындағы халықаралық ынтымақтастық туралы келісімдері болған жағдайында, студент немесе оқытушы-зерттеуші байқауға қатыса алады

Республикалық бюджет есебінен шетелде оқуға немесе зерттеуге арналған конкурсқа қатысуға үміткерлер құжаттар пакетін ұсынады. (9-кесте)

9-кесте. Академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша конкурсқа қатысу үшін қажетті құжаттар тізімі

№	Құжат атауы										
1	Қазақстан Республикасының азаматының төлқұжаты (нотариалдық куәландырылған түрлі түсті көшірме)										
2	Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің міндетін атқарушысының 2010 жылғы 23 қарашадағы № 907 бұйрығымен бекітілген № 082 / у формасындағы медициналық анықтама (шетелге шығуға)										
3	Білім алу құжаттары (нотариалды куәландырылған түрлі түсті көшірмелер) <table><tr><td>«Бакалавриат»</td><td>қосымшасымен бірге аттестат немесе негізгі орта білім туралы куәлік және ағымдағы үлгерім транскрипті</td></tr><tr><td>«Магистратура»</td><td>бакалавр /қосымшасымен қоса маман дипломы және ағымдық үлгерім транскрипті</td></tr><tr><td>«Резидентура»</td><td>бакалавр /қосымшасымен қоса маман дипломы, интернатура куәлігі және ағымдағы үлгерім транскрипті</td></tr><tr><td>«Докторантура»</td><td>қосымшасымен қоса магистр дипломы және кафедра отырысында ғылыми диссертацияның өзектілігі және оқуға жіберу қажеттілігі туралы үзінді</td></tr><tr><td>Оқытушы-зерттеушілер үшін</td><td>қосымшасымен қоса магистр дипломы немесе бакалавр дипломы/қосымшасымен қоса маман және кафедраның ғылыми жұмысының өзектілігі және зерттеуге сілтеме жасау туралы жиналысының үзіндісі</td></tr></table>	«Бакалавриат»	қосымшасымен бірге аттестат немесе негізгі орта білім туралы куәлік және ағымдағы үлгерім транскрипті	«Магистратура»	бакалавр /қосымшасымен қоса маман дипломы және ағымдық үлгерім транскрипті	«Резидентура»	бакалавр /қосымшасымен қоса маман дипломы, интернатура куәлігі және ағымдағы үлгерім транскрипті	«Докторантура»	қосымшасымен қоса магистр дипломы және кафедра отырысында ғылыми диссертацияның өзектілігі және оқуға жіберу қажеттілігі туралы үзінді	Оқытушы-зерттеушілер үшін	қосымшасымен қоса магистр дипломы немесе бакалавр дипломы/қосымшасымен қоса маман және кафедраның ғылыми жұмысының өзектілігі және зерттеуге сілтеме жасау туралы жиналысының үзіндісі
«Бакалавриат»	қосымшасымен бірге аттестат немесе негізгі орта білім туралы куәлік және ағымдағы үлгерім транскрипті										
«Магистратура»	бакалавр /қосымшасымен қоса маман дипломы және ағымдық үлгерім транскрипті										
«Резидентура»	бакалавр /қосымшасымен қоса маман дипломы, интернатура куәлігі және ағымдағы үлгерім транскрипті										
«Докторантура»	қосымшасымен қоса магистр дипломы және кафедра отырысында ғылыми диссертацияның өзектілігі және оқуға жіберу қажеттілігі туралы үзінді										
Оқытушы-зерттеушілер үшін	қосымшасымен қоса магистр дипломы немесе бакалавр дипломы/қосымшасымен қоса маман және кафедраның ғылыми жұмысының өзектілігі және зерттеуге сілтеме жасау туралы жиналысының үзіндісі										
4	ағылшын тілін білу деңгейін растайтын (IELTS, TOEFL)халықаралық танылған сертификат										
5	он сегіз жасқа толмаған ата-анасының, қамқоршысының, өтініш берушінің заңды өкілдерінің жазбаша келісімі 2 (екі) айдан артық кезең ішіндегі мерзімге										
6	грамоталар, дипломдардың, сертификаттардың, дипломдардың, алғыс хаттардың көшірмелері (егер бар болса, мамандығы бойынша, нотариалды куәландырылған және мемлекеттік немесе орыс тіліне аударылған)										
7	Төрт және одан да көп кәмелеттік жасқа толмаған балалардың туу туралы куәліктерінің көшірмелері немесе асырап алу туралы сот шешімінің көшірмесін, студенттің көп балалалы отбасынан шыққанын растау үшін бірге тұрып жатқан барлық кәмелетке толмаған балалардың, оқушылардың мекенжай анықтамасы										
8	студенттің ата-анасының жоқтығын растайтын құжат (жетім балаларға немесе ата-анасының қамқорлығынсыз қалған студенттерге арналған санат үшін)										
9	«Медициналық-әлеуметтік сараптама жүргізу ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 30 қаңтардағы № 44 бұйрығымен бекітілген нысан бойынша мүгедектік туралы анықтама										

Талапкерлерді іріктеу белгіленген критерийлер бойынша жүзеге асырылады. (10-кесте).

10-кесте Үміткерлерді іріктеу критерийлері

Ағылшын тілін білу деңгейі бойынша

IELTS Эквивалент балдары	TOEFL Эквивалент балдары	Берілген балл
IELTS - 9,0	TOEFL – 667 - 677	9
IELTS - 8,5	TOEFL – 650- 663	8
IELTS - 8,0	TOEFL – 637- 647	7
IELTS – 7,5	TOEFL – 607 - 633	6
IELTS – 7,0	TOEFL – 587 - 603	5
IELTS – 6,5	TOEFL – 550 - 583	4
IELTS – 6,0	TOEFL – 500 - 547	3
IELTS – 5,5	TOEFL – 457-499	2

Үлгерім бойынша

Құжат	Орташа балл	Берілген балл
Орташа білімі туралы аттестат	5,0	5
	4,5	4
	4,0	3
Бакалавр дипломы/магистратура/интернатура аяқтау туралы куәлік	4,0	5
	3,67	4
	3,33	3
	3,0	2
Маман дипломы	5,0	5
	4,5	4
	4,0	3
Ағымдағы академиялық көрсеткіштер транскрипті	4,0	5
	3,67	4
	3,33	3
	3,0	2
	2,67	1

Ынталандыру марапаттарының болуы туралы мәлімет

Диплом		5
Грамота		4
Алғыс хат		3
Сертификат		2

Академиялық ұтқырлық аясында білім алуға немесе зерттеу жүргізуге үміткерлерді іріктеу кезінде балдары тең болған жағдайда жетімдер немесе ата-ана қамқорынсыз қалған студенттер, бала кезден мүгедек немесе мүгедектер, сондай-ақ көпбалалы отбасылардың студенттері басымдыққа ие болады.

Әкімші ұсынылған құжаттарды тізбе сәйкестігіне тексереді және іріктеу критерийлеріне сәйкес үміткерлердің тізімін жасайды, ол әрбір университет үшін бөлек қарастырылады.

Комиссия үміткерлердің ұсынылған құжаттарын тексереді және ашық дауыс беру арқылы әрбір студент үшін академиялық ұтқырлық аясында оқуға немесе зерттеу жүргізуге жіберілетін студенттер мен оқытушы-зерттеушілердің негізгі және резервтік тізімдерін құрастырады.

Үміткер білім алуға немесе зерттеу жүргізуге жіберген негізгі тізімнен бас тартқан жағдайда оны ауыстыру резервтік тізімнің тәртібіне сәйкес әзірленеді. Бас тарту туралы өтініш кез келген түрде жазылады.

Әкімші академиялық ұтқырлық шеңберінде білім алушыларға жіберілетін немесе зерттеу жүргізуге үміткерлердің негізгі және резервтік тізімдерін, білім беру саласындағы уәкілетті органға Комиссия отырысының хаттамасын жібереді. (4-қосымша)

Білім беру саласындағы құзыретті орган Комиссия ұсынған тізімдерге сәйкес бұйрық шығарады.

Академиялық ұтқырлық шеңберінде шетелде оқуға немесе зерттеуге жіберу туралы бұйрық Орталықтың сайтында орналастырылады және уәкілетті органның бұйрығымен келісілгеннен кейін 3 (үш) жұмыс күні ішінде жоғары оқу орындарына жіберіледі.

Академиялық ұтқырлық шеңберінде оқуға немесе зерттеуге арналған байқаудан өткен үміткерлерді жіберу мерзімі әрбір оқу орнында оқу кезеңінің басталуына сәйкес жеке анықталады.

Университеттер таңдап алынған үміткерлерге ақпараттық және ұйымдастырушылық қолдау көрсетеді, шетелдік университеттің ресми шақыруын алуға жәрдемдеседі, шетелге оқуға немесе оқуға жіберу туралы бұйрық шығарады, олардың жіберілуін әзірлейді, олардың шетелде тұру және прогресіне мониторинг жүргізеді, алынған білім беру кредиттерін және оларды есепке алуды студенттік оқу жоспарында талдайды, сондай-ақ алынған мамандықтың шетелдік білім бағдарламаларының сәйкестігіне жауап береді.

4-БӨЛІМ. ҚР ЖОО-ларында АКАДЕМИЯЛЫҚ ҰТҚЫРЛЫҚТЫ ОДАН ӘРІ ДАМУҒА АРНАЛҒАН ҰСЫНЫМДАР

2-бөлімде академиялық ұтқырлық дамыту саласындағы қазақстандық ЖОО практикалары ұсынылған.

Шетелдік тәжірибені есепке ала отырып жүргізілген талдаудың негізінде академиялық ұтқырлық бағдарламаларын іске асыруды жақсарту үшін мынадай ұсынымдар ұсынылады.

1-БАҒЫТ. Шетелдік жоғары оқу орындарымен стратегиялық әріптестікті кеңейту:

- жоспарлау кезеңінде Ықтимал серіктестердің тізілімін және ұтқырлық мүмкін болатын оқу бағдарламаларының тізімін жасау;
- студенттер алмасудағы екі тараптың өзара қызығушылығын қарастыратын шетелдік ЖОО-лармен тұрақты стратегиялық әріптестік үлгісін жасау және ұзақ мерзімді бірлескен жұмысқа дайындығы;
- ұйымдастыру кезеңінде шетелдік әріптес-жоо-ның бағдарламаларын зерделеңіз және оларды отандық ЖОО бағдарламаларымен салыстырыңыз;
- келіссөздер кезеңінде ұтқырлық шеңберінде студенттермен алмасудың сандық және қаржылық шарттары бойынша келісілген шешімдер қабылдау;
- ұтқырлықты жүзеге асыру кезеңінде білім алушыны қолдау, әріптес-жоо-ларда кредитті меңгеруді бақылайды және студент басқа елде болған кезде туындауы мүмкін төтенше жағдайларға жауап береді.
- студенттің қайту сатысында жетістіктері мен проблемаларын талдау, кредиттердің меңгерілуіне баға беру және табысты қарым-қатынас нәтижелеріне сүйене отырып серіктес-жоо-ларға болашақта ынтымақтастық үшін жаңа жобаларды ұсынуға мүмкіндік береді.

2-БАҒЫТ. Ұтқырлық бағдарламаларына қолжетімділікті кеңейту:

- жоғары білім берудің ұлттық жүйесінде азаматтардың жеткіліксіз ұсынылған санаттарының топтарын және оларды ұтқырлық бағдарламаларына қатысуына кедергі келтіретін проблемаларын анықтау;
- азаматтардың жеткіліксіз ұсынылған топтарының тек кредиттері мен дәрежелерінің ұтқырлығында ғана емес басқа нысандарда да қатысуын қарастырады, мысалы, тағылымдамалар, жазғы мектептер, тілдік курстар, еріктілер жұмысы және т.б.
- азаматтардың санаттарын, оқу циклдерін, ғылым салаларын және т.б. ескере отырып, ұтқырлық ағындарының үздіксіз және жан-жақты мониторингін қамтамасыз етеді;
- азаматтардың жеткілікті ұсынылмаған топтарының ұтқырлығы саласында құжаттарды әзірлеу.

3-БАҒЫТ. Студенттердің академиялық ұтқырлық бағдарламаларын іске асырудың тиімділігін арттыру:

- кредиттік ұтқырлық бағдарламалары шеңберінде шетелде алынған оқу жүктемесін толық тану мәселесін пысықтау;
- студенттер мен қызметкерлердің ұтқырлық мүмкіндіктері туралы ақпаратқа ашық қолжетімділікті қамтамасыз ету;
- жіберуші және қабылдаушы ЖОО-лар оқытудың міндеттері мен нәтижелерін есепке ала отырып бірлесіп оқу жоспарларын әзірлеу;
- қабылдаушы ЖОО шетелдік студенттерге оқу кезінде қолдау көрсетуді қамтамасыз ету;
- шетелде оқып қайтқан студенттерді алынған құзыреттерді пайдалану мүмкіндіктері туралы ақпаратпен қамтамасыз ету, және басқа студенттер арасында ұтқырлық бағдарламаларын дамытуға осындай студенттерді тарту;

4-БАҒЫТ. ЖОО-лардың ПОҚ пен қызметкерлерінің академиялық ұтқырлығының тиімділігін арттыру:

- институционалдық және мемлекеттік деңгейде қаржылық және ақпараттық қолдау көрсету есебінен қызметкерлердің ұтқырлығын қолдауды қамтамасыз ету;
- ұтқырлықтың қолайлы жұмыс жағдайлары мен сапасын қамтамасыз ету арқылы ұтқырлық тартымдылығын қамтамасыз ету.

5-БАҒЫТ. ҚР ЖОО-ларында шетел студенттері санының өсуі:

- сыртқы нарыққа шығуымен ағылшын тілінде білім беру бағдарламаларын әзірлеу;
- шетелдік серіктес жоғары оқу орындарымен бірлескен білім беру бағдарламаларын дамыту;
- халықаралық филиалдар мен өкілдіктерін ашу;
- халықаралық ғылыми жобаларды іске асыру жөніндегі жұмыстарды күшейту;
- ағылшын тілінде оқыту үшін ПОҚ-тың біліктілігін арттыру;
- ағылшын тілінде оқулықтар мен оқу-әдістемелік мате, сондай-ақ сандық оқыту ресурстарын дамыту.
- жаңа халықаралық білім беру трендтары мен мемлекеттік білім беру саясатының міндеттеріне сәйкес ЖОО-ларды интернационаландыру мен академиялық ұтқырлық стратегияларын қайта қарау.

Ұтқырлық бағдарламаларына қатысқысы келетін студенттер төмендегі ұсынымдарды басшылыққа алады:

- халықаралық ынтымақтастыққа жауапты университеттің құрылымындағы ұтқырлық бағдарламалары бойынша конкурсқа қатысу рәсімі туралы барлық қажетті ақпаратты алады;
- салыстырмалы білім беру бағдарламасы (өз бетінше немесе университеттің қатысуымен) және оқу өткізілетін серіктес-университетті анықтау;
- академиялық ұтқырлықты аясында оқыту үшін іс-шаралар жоспарын әзірлеу;
- шетел серіктес-жоғары оқу орындарының негізгі бағыттарымен және шетел оқытушыларының мамандануымен танысу;
- конкурстан сәтті өткеннен кейін ЖОО талаптарына сәйкес барлық қажетті құжаттарды ресімдеу;
- шетелдік ЖОО-да оқу шеңберінде жоғары оқу орнындағы оқу жүктемесін қайта санау мүмкіндігімен таңдап алынған білім беру бағдарламалары бойынша толық көлемде білім алу;
- шетелде болу кезеңінде ЖОО-ның халықаралық ынтымақтастық құрылымының қызметкерлеріне барлық сұрақтарыңызды қою және байланысқа шығу;
- оқудан оралғаннан кейін барлық қажетті есептік құжаттарды ұсынуға, сондай-ақ факультет/кафедра талапкерлері мен студенттеріне арналған ақпараттық іс-шаралар аясында таныстырылуы мүмкін оқу нәтижесі туралы есеп дайындау.

ҚОРЫТЫНДЫ

Біздің мемлекетімізде халықаралық аспекті 2010 жылы Болон декларациясына қол қойылғаннан кейін айрықша маңызды болды.

Қазақстан Республикасы еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің толық қатысушысы болып табылады, яғни ұлттық білім беру жүйесін реформалау процестері еуропалық үрдістерді ескереді. Халықаралық академиялық ұтқырлық білім беру кеңістігін жаһанданудың маңызды факторы болып табылады және көптен бері Болон процесі мен қатысушы елдердің «линзасында» болды.

Қазақстан үшін жоғары білімнің академиялық ұтқырлығын дамытудың маңыздылығы Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасында расталды.

2011 жылдан бастап білім алушылардың ұтқырлық бағдарламаларына бюджеттік қаражат бөлінді. 2012 жылдан бастап Қазақстанда Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы жұмыс істейді.

Орталық қазақстандық ЖОО-да академиялық ұтқырлықты әзірлеуге мониторинг жүргізумен айналысады, қазақстандық жоғары оқу орындарының өкілдерімен және ұтқырлық бағдарламаларына қатысатын студенттердің әлеуметтік сауалнамаларын жүргізеді, халықаралық конференцияларды, семинарларды және тренингтерді ұйымдастырады.

Зерттеу нәтижелері ақпарат/тәжірибе алмасу сияқты артықшылықтарды көретін респонденттердің әртүрлі санаттағы ұтқырлық бағдарламаларына оң көзқарасты растайды; білім беру сапасын арттыру; даму және өзін-өзі іске асыру үшін қосымша перспективалар мен мүмкіндіктер алу; қосымша жұмысқа орналасу мүмкіндіктері.

Академиялық ұтқырлықты іске асырудағы кедергілердің арасында ресурстық тосқауыл (қаржылық және басқа ресурстардың болмауы); мазмұнды тосқауыл (мазмұнның салыстырмалы деңгейі және бағдарламалардың деңгейі); тілдік тосқауыл; сондай-ақ ұйымдастырушылық тосқауыл (құжаттарды ресімдеу, визалық қолдау).

Біздің мемлекетіміздің Болон процесіне қатысу жылдарында академиялық ұтқырлық саласында атқарылған жұмыстарды талдай отырып, мемлекеттік деңгейде де, ЖОО деңгейінде де келесі жетістіктерді қалыптастыруға болады: ұтқырлықты дамыту үшін құқықтық негіз құрылды, академиялық ұтқырлықты қаржыландыру тетіктері әзірленді, ұтқырлық көрсеткіштері жыл сайын қадағаланады, сондай-ақ стейкхолдер әлеуметтік сауалнамасы, шетелдік сарапшылардың назарын аудару үшін тақырыптық іс-шаралар, Еуропа жоғары білім беру кеңістік елдерінің академиялық ұтқырлығы саласындағы жаңа перспективалық тақырыптарды талдау өткізіледі, Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарына шетелдік студенттердің назарын аудару мақсатында жұмыс жүргізілуде, сондай-ақ академиялық ұтқырлықтың әлеуметтік өлшемі де дамып келеді.

Жаһандану дәуірінде жоғары білімнің халықаралық аспектісін ескеру керек, оның басты көрсеткіші азаматтардың академиялық ұтқырлығы. Мемлекет үздік әлемдік тәжірибені есепке ала отырып, ұлттық білім беру саясатын реформалауда. Университеттер жетекші әлемдік университеттермен және ғылыми орталықтармен белсенді ынтымақтасады. Студенттер, оқытушылар және зерттеушілер Қазақстандағы шетелдік әріптестердің тәжірибесін одан әрі қолдану үшін басқа мемлекеттерге білім алуға барады.

Мұның барлығы академиялық ұтқырлықты одан әрі дамытудың қажеттілігін көрсетеді, ол келесі бағыттар бойынша іске асырылуы мүмкін: шетелдік университеттермен стратегиялық әріптестікті кеңейту; ұтқырлық бағдарламаларына үміткерлерді іріктеу рәсімін жетілдіру; студенттердің академиялық ұтқырлық бағдарламаларын әзірлеу тиімділігін арттыру; ПОҚ пен университет қызметкерлерінің академиялық ұтқырлығының тиімділігін арттыру; Қазақстанның жоғары оқу орындарында шетелдік студенттер санының артуы.

**Шетелге оқуға түсетін
Қазақстан Республикасының азаматының
сауалнамасы**

1	Тегі Аты-жөні Әкесінің аты (егер бар болса)	
2	Туған жылы	
3	Туған жері (ауыл, район, қала, облыс, мемлекет)	
4	Тұрақты мекенжайы, телефон нөмірі	
5	Нақты мекен-жайы, телефон нөмірі, электронды пошта	
6	Жалпы орта білім беру ұйымының атауы	
7	Жалпы орта білім туралы құжаттың орташа балы, бітірген жылы	
8	Сіз бітірген басқа оқу орындарының атаулары, оқу жылдары, орташа балы, мамандығы	
9	Сіз шетелде оқыдыңыз ба? Қайда (мемлекет)? Оқу мерзімі. Мекеменің атауы, оқу бағдарламасы	
10	Шетелде оқу (алмасу бойынша, қабылдаушы жақ, шет мемлекеттің немесе ұйымның білім беру бағдарламалары, демеушілер, жеке қаражаттар)	
11	Сіздің ғылыми еңбектеріңіз бен өнертабыстарыңыз қандай? (Мақалалардың көшірмелері, оқу-әдістемелік әзірлемелер, авторлық куәліктер, рефераттар, грамоталар)	

12. Жақын туыстар (ата-аналар, ағалар, апа-қарындастар, жұбайлар, балалар, қамқоршылар және / немесе заңды өкілдер) туралы мәлімет:

Туысқандық дәрежесі	Аты-жөні, күні айы туған жылы	Жұмыс орны (оқу), лауазымы, қызмет телефоны	Үй мекенжайы, индекс, телефон, қала коды д города
Әке			
Ана			
Ағалар			
Апа-қарындастар			
Жұбайы			

Балалар			
Қамқоршылар және / немесе заңды өкілдер			

13. Еңбек қызметі (оның ішінде техникалық және кәсіптік білім алу, жоғары оқу орындарында, әскери қызмет, қосалқы қызметті қоса алғанда)

Күні		Лауазымы, ұйымның көрсетілуімен	Мекенжай
Түсу	Аяқтау		
14	Сіз білетін тілдерді көрсетіңіз (меңгеру деңгейін көрсетіңіз, мысалы, мен еркін сөйлеймін, жақсы сөйлей аламын, оқып және түсіндіре аламын, оқимын және сөздік арқылы аударамын)		
15	Сіз бұрын шет тілінен тест тапсырдыңыз ба? Егер солай болса, сіз қанша ұпай жинадыңыз?		
16	Жеке басын куәландыратын құжат туралы мәліметтер: нөмірі кім берді берілген күні		
17	Сіз білім алатын мемлекеттің атауы		
18	Шетелде қай мамандық бойынша білім алғыңыз келеді		

Ескерту:

Сауалнама баспа әріптермен толтырылады. Сауалнама және барлық тіркелген құжаттар тезтікпеде беріледі. Тезтікпедегі тыс бетінде көрсету керек: ТАӘ, тұрақты мекенжайы, телефон, білім беру ұйымының атауы, мамандығы, курсы, мұғалімдер мен зерттеушілер үшін - зерттеу облысы және диссертация тақырыбы

Қолтаңба _____

Күні _____

Ұсыныс

жоғары оқу орнының атауы

оқуға жіберу немесе академиялық ұтқырлық шеңберінде шетелде ғылыми зерттеулер жүргізу үшін

[illegible]

Жоғары оқу орындарының тізімі

Жоғары оқу орнының атауы	Запрашиваемое кол-во мест			Шарттар / келісімдер саны	Бірлескен білім беру бағдарламаларының саны	Қосарлы дипломдардың білім беру бағдарламаларының саны	Сұралған мамандық бойынша аккредиттелген білім беру бағдарламаларының саны	Ағымдағы оқу лицензиясының нөмірі	Халықаралық рейтингке қатысу	Контингент (күндізгі оқу)	Орын саны (формулаға сәйкес)	Бекітілген саны
	Еуропа	Оңтүстік Шығыс Азия	АҚШ									

Академиялық ұтқырлық шеңберінде білім алушылар мен оқытушы-зерттеушілердің негізгі тізімі

№	Жоғары оқу орнының атауы	Студенттің / оқытушы-зерттеушінің тегі, аты және әкесінің аты	Паспорт нөмірі және жарамдылық мерзімі	Мемлекет	Мамандық	Балл саны

Академиялық ұтқырлық шеңберінде білім алуға немесе зерттеу жүргізуге жіберілетін білім алушылар мен оқытушы-зерттеушілердің резервтік тізімі

№	Жоғары оқу орнының атауы	Студенттің / оқытушы-зерттеушінің тегі, аты және әкесінің аты	Паспорт нөмірі және жарамдылық мерзімі	Мемлекет	Мамандық	Балл саны

ДИПЛОМҒА ҚОСЫМША

1. БІЛІКТІЛІК ИЕГЕРІН СӘЙКЕСТЕНДІРУШІ АҚПАРАТ			
1.1. Тегі		1.2. Аты	
1.3. Туған жылы (күні/айы/жылы)		1.4. студенттің сәйкестендіру нөмірі немесе коды (егер бар болса)	
2. БІЛІКТІЛІКТІ СӘЙКЕСТЕНДІРУШІ АҚПАРАТ			
2.1. Біліктілік атауы және (егер қолданылатын болса) және аты (ана тілінде)		2.2. Біліктілік үшін білім алудің негізгі бағыты	
2.3. Беретін мекеменің атауы және мәртебесі (ана тілінде)			
2.4. Зерттеуді басқаратын (ана тілінде) мекеменің атауы мен мәртебесі (2.3 тармақтан өзгеше болса)		2.5. Емтихан / оқыту тілі	
3. БІЛІКТІЛІК ҰЗАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ДЕҢГЕЙІ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ			
3.1. Біліктілік деңгейі		3.2. Кредиттегі және / немесе жылдардағы ресми бағдарламаның ұзақтығы	
3.3. Қол жетімділікке қойылатын талаптар			
4. БАҒДАРЛАМА ЖӘНЕ АЛЫНҒАН НӘТИЖЕЛЕР ТУРАЛЫ АҚПАРАТ			
4.1. Оқыту формасы		4.2. Бағдарламаның оқу нәтижелері	
4.3. Бағдарлама туралы ақпарат, алынған жеке кредиттер, бағалар / ұпайлар			
4.4. Бағалау жүйесі және, егер бар болса балдарды бөлу кестесі		4.5. Біліктіліктің жалпы жіктелімі (ана тілінде)	
5. БІЛІКТІЛІК ФУНКЦИЯЛАРЫ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ			
5.1. Одан әрі білім алу мүмкіндігі		5.2. Реттелетін кәсіпке қол жетімділік (қолданылатын болса)	
6. ҚОСЫМША АҚПАРАТ			

6.1. Қосымша ақпарат			6.2. Басқа ақпарат көздері		
7. ҚОСЫМША СЕРТИФИКАЦИЯСЫ					
7.1. Күні			7.2. Қолы		
7.3. Мәртебесі			7.4. Ресми мөртаңба немесе мөр		
8. ҰЛТТЫҚ ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ					

DIPLOMA SUPPLEMENT

4. INFORMATION IDENTIFYING THE HOLDER OF THE QUALIFICATION			
Last name(s)		First name(s)	
Date of birth (dd/mm/yyyy)		Student identification number or code (if available)	
5. INFORMATION IDENTIFYING THE QUALIFICATION			
Name of qualification and (if applicable) title conferred (in original language)		Main field(s) of study for the qualification	
Name and status of awarding institution (in original language)			
Name and status of institution (if different from 2.3) administering studies (in original language)		Language(s) of instruction/examination	
6. INFORMATION ON THE LEVEL AND DURATION OF THE QUALIFICATION			
3.1. Level of the qualification		3.2. Official duration of programme in credits and/or years	
3.3. Access requirements(s)			
4. INFORMATION ON THE PROGRAMME COMPLETED AND THE RESULTS OBTAINED			
4.1. Mode of study		4.2. Programme learning outcomes	
4.3. Programme details, individual credits gained and grades/marks obtained			
4.4. Grading system and, if available, grade distribution table		4.5. Overall classification of the qualification (in original language)	
5. INFORMATION ON THE FUNCTION OF THE QUALIFICATION			
5.1. Access to further study		5.2. Access to a regulated profession (if applicable)	
6. ADDITIONAL INFORMATION			
6.1. Additional information		6.2. Further information sources	
7. CERTIFICATION OF THE SUPPLEMENT			
7.1. Date		7.2. Signature	

7.3. Capacity		7.4. Official stamp or seal	
8. INFORMATION ON THE NATIONAL HIGHER EDUCATION SYSTEM			

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ

1. Шетелдік студенттер жөніндегі Ұлттық істер ассоциациясы (NAFSA) [URL: http://studyabroad.isp.msu.edu/research/documents/Campus_Internationalization.pdf]
2. Біріккен Ұлттар Ұйымы Білім, ғылым және мәдениет жөніндегі ұйым (UNESCO) [URL: http://www.unesco.org/education/studyingabroad/what_is/mobility.shtml]
3. World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century: vision and action, 1998 [URL: http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm]
4. 2009 World Conference on Higher Education: the New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development; communiqué, 8 July 2009 [URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183277e.pdf>]
5. Global Flow of Tertiary-Level Students [URL: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx>]
6. 2009 World Conference on Higher Education: the New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development; communiqué, 8 July 2009 [URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183277e.pdf>]
7. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009 [URL: http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique%C3%A9_April_2009.pdf]
8. Mobility strategy 2020 for the European Higher Education Area (EHEA) [URL: [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/2012%20EHEA%20Mobility%20Strategy.pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/2012%20EHEA%20Mobility%20Strategy.pdf)]
9. The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report [URL: http://bologna-yerevan2015.ehea.info/files/2015%20Implementation%20report_20.05.2015.pdf]
10. Стратегия академической мобильности в Республике Казахстан на 2012 - 2020 годы [URL: <http://naric-kazakhstan.kz/ru/akademicheskaya-mobilnost/strategiya-mobilnosti-do-2020-goda>]
11. Беякин А.М. Академиялық мобильділік және шетелдік студенттерді оқыту сапасы // Қазан педагогикалық журналы, 2-2017, с. 116-122.
12. CEEPUS [URL: <https://www.ceepus.info/default.aspx#nbb>]
13. Visegrad Scholarship Program [URL: <https://www.visegradfund.org/apply/mobilities/visegrad-scholarship/>]
14. German Academic Exchange Service [URL: <https://www.daad.de/en/>]
15. Абишев Н. А., Молбасынова Ж. М. Қазақстан Республикасындағы жоғары білім беруді дамыту факторы ретінде Білім берудің кредиттік жүйесі // Жас ғалым. - 2015. - №6. - 553-557 бет.
16. U.S. Department of Education, Recognition of Foreign Qualifications [URL: <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlite-visitus-forrecog.html>]
17. CHESICC (China Credential Verification) [URL: <http://www.chsi.com.cn/en/news/201307/20130724/445155320.html>]
18. The Canadian Information Centre for International Credentials [URL: <https://www.cicic.ca/>]
19. University World News [URL: <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20180113050903364>]
20. Білім және ғылым саласындағы қадағалау жөніндегі федералдық қызметі РосОбрНадзор РФ Білім және ғылым министрлігі [URL: http://old.obrnadzor.gov.ru/ru/activity/main_directions/recognition_of_documents/] [URL: http://obrnadzor.gov.ru/ru/activity/public_services/recognition_of_documents/]